

Ansattes syn på friluftsliv i barnehagen
En kvalitativ studie

Ingvil Grytli

Master of Public Health

MPH 2013:5

norden

Nordic School of Public Health
NHV

Ansattes syn på friluftsliv i barnehagen.
En kvalitativ studie.

© Nordic School of Public Health NHV
ISSN 1104-5701
ISBN 978-91-86739-60-7

Master of Public Health

– Examensarbete –

Examensarbetets titel och undertitel				
Ansattes syn på friluftsliv i barnehagen En kvalitativ studie				
Författare				
Ingvil Grytli				
Författarens befattning och adress				
Fysioterapeut og folkehelsekoordinator, Helsetjenesten, Molde kommune, N-6413 Molde				
Datum då examensarbetet godkändes 13.09.2013			Handledare NHV/Extern Lene Povlsen, universitetslektor, dosent, DrPH Nordic School of Public Health NHV	
Antal sidor 43	Språk – examensarbete Norsk	Språk – sammanfattning Norsk + engelsk	ISSN-nummer 1104-5701	ISBN-nummer 978-91-86739-60-7

Sammanfattning**Hensikt**

Studiens hensikt er å få kunnskap om hvilke holdninger, meninger og verdier ansatte i norske barnehager har om bruk av fri natur til lek og aktivitet. Vi undersøkte også deres meninger om barnehagens rolle, samt fremmende og hemmende faktorer for bruk av natur til lek og aktivitet i barnehagen.

Metode

Tjueen barnehageansatte fra fire kommuner i Midt-Norge deltok på seks fokusgruppeintervju. Informantene kom både fra barnehager som signaliserte et spesielt fokus på friluftsliv gjennom navnet på barnehagen eller på sin hjemmeside, og barnehager uten et slikt spesielt fokus. Kvalitativ innholdsanalyse ble brukt til analyse av datamaterialet.

Resultat

Tre kategorier ble identifisert: (i) Naturen som arena for fysisk og psykososial utvikling og læring, (ii) Barnehagen som formidler av friluftsliv og gode naturopplevelser og (iii) Faktorer som påvirker bruk av natur. Påvirkningsfaktorer ble identifisert både internt i den enkelte barnehage, i forhold utenfor barnehagen, og fra sentrale myndigheter

Konklusjon

Natur kan være en god arena for læring, helhetlig utvikling og helse for barn i barnehagen. I tillegg kan bruk av natur også bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller. Hvis barnehagene skal kunne legge til rette for jevnlig aktivitet og lek i natur, må flere interne og eksterne faktorer tas i betraktning.

Nyckelord

Ansattes syn, barnehage, helhetlig utvikling, natur, kvalitativ metode

Master of Public Health

– Thesis –

Title and subtitle of the thesis				
Employees' opinions about using nature in kindergarten: A qualitative study.				
Author				
Ingvil Grytli				
Author's position and address				
Physiotherapist and Public Health Coordinator, Molde municipality, N-6413 Molde				
Date of approval 13.09.2013			Supervisor NHV/External Lene Povlsen, senior lecturer DrPH Nordic School of Public Health NHV	
No. of pages 43	Language – thesis Norwegian	Language – abstract English+ Norwegian	ISSN-no 1104-5701	ISBN-no 978-91-86739-60-7

Abstract

Purpose

This study aimed to increase knowledge about the stance, opinion, and values of kindergarten employees regarding the use of nature in play and general activity. We also investigated the role of kindergarten, and factors that promote or inhibit how kindergartens use nature.

Method

Twenty-one kindergarten employees from four municipalities in Central Norway participated in six focus group interviews. Study participants came from kindergartens that provided a specific focus on outdoor and nature in the name of the kindergarten, or on their homepages, as well as kindergartens that lacked such focus. We used qualitative content analysis to analyze the data.

Results

Our analysis identified three categories: (i) nature as an arena for physical and psychosocial development and learning, (ii) kindergarten as a promoter of outdoor activities, and (iii) factors that influence the use of nature. We found that such influences occur within the kindergarten, in arenas outside the kindergarten, and from central authorities.

Conclusion

The use of nature can contribute to learning and the overall development and health of kindergartners. Moreover, nature may help reduce social health inequalities. To enhance the facilitation of regular activity and playing in nature, several internal and external factors should be considered.

Key words

Employee's opinions, kindergarten, overall development, nature, qualitative method.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	6
1.1. Friluftsliv som kilde til trivsel og helse	6
2. Teoretisk og begrepsmessig ramme	9
2.1. Health promotion og helsefremmende miljø.....	9
2.2. Bronfenbrenners økologiske modell.....	10
3. Problemformulering, hensikt og forskningsspørsmål	12
4. Metode.....	12
4.1. Design	12
4.2. Utvalg.....	13
4.3. Fokusgruppeintervju	14
4.4. Analyse.....	15
4.5. Ethiske overveielser	16
5. Resultat	17
5.1. Naturen som arena for utvikling og læring.....	17
5.2. Barnehagen som formidler av friluftsliv og gode naturopplevelser	20
5.3. Faktorer som påvirker bruken av fri natur	21
6. Diskusjon	25
6.1. Resultatdiskusjon	25
6.2. Metodediskusjon.....	29
7. Konklusjon og anbefalinger for videre forskning	31
8. Takk.....	32
9. Referanser	33
10. Vedlegg.....	39

1. Introduksjon

Mange barn i førskolealder tilbringer større del av sin våkne tid i barnehagen enn sammen med foreldrene. Barnehagens innhold og kvalitet vil derfor ha betydning for barnas utvikling og helse. I Norge framheves barnehagene som viktige bidragsyttere, både når det gjelder å forebygge overvekt, redusere ulikheter i helse, og forebygge psykiske helseproblemer (Helsedirektoratet 2010, Helse- og omsorgsdepartementet 2010, Folkehelseinstituttet 2011). Verdens Helseorganisasjons helsebegrep inneholder fysiske, psykiske og sosiale dimensjoner, og handler om langt mer enn fravær av sykdom (WHO 1986). Et flerdimensjonalt helsebegrep har betydning for hvordan helse fremmes og sykdom forebygges, med aktører utenfor helsesektoren som viktige bidragsyttere.

Helsetilstanden i Norden, uttrykt ved forventet levealder og sykdomsforekomst i befolkningen, er blant de beste i verden, det gjelder også for barn og unge. Den er, imidlertid, ikke likt fordelt i befolkningen, men følger en sosial gradient, der personer med høyere utdanning og inntekt lever lengre og er friskere enn personer med lavere utdanning og inntekt (Marmot 2004, WHO 2008). På tross av god helse i befolkningen i Norden, er et urovekkende utviklingstrekk en økende grad av fysisk inaktivitet. Også innen fysisk aktivitet eksisterer den samme gradienten, de med høyest utdanning og inntekt er de mest aktive (Folkehelseinstituttet 2010, Helsedirektoratet 2009). Fysisk inaktivitet har sterk sammenheng med risiko for overvekt og fedme, og livsstilssykdommer som diabetes type 2 og hjerte- og karsykdommer (Folkehelseinstituttet 2010, Helsedirektoratet 2009). Overvekt som utvikler seg i barne- og ungdomsårene, kan føre til skadelig overvekt i voksen alder (Folkehelseinstituttet 2010). Sykelig overvekt og fedme har store konsekvenser for den enkelte som blir rammet, tilstanden er vanskelig å behandle, og behandlingen har store omkostninger for den enkelte og samfunnet. Forebygging av inaktivitet og overvekt er derfor et prioritert område globalt.

1.1. Friluftsliv som kilde til trivsel og helse

Adgang til fri natur og rett til opphold og utøvelse av friluftsliv oppfattes som et velferdsgode i alle de nordiske land. Friluftsliv og bruk av natur framheves som viktig for livskvalitet, det ”gode liv” og god helse blant et stort flertall av befolkningen (Miljøverndepartementet og Nordisk ministerråd 2009). I det politiske miljø settes friluftsliv i sammenheng med mer fysisk aktivitet, bedre folkehelse og naturopplevelser (Miljøverndepartementet 2012, Naturvårdsverket 2013). I en studie svarte nordmenn på spørsmål om hva som er fint med turgåing og friluftsliv: stillhet, fred og ro, avstressing, sjelefred, naturopplevelse, familieband, mosjon og sosial stimulering (Vistad, Krange og Odden 2010). Friluftslivsaktiviteter var den formen for fysisk aktivitet som ble bedrevet av de fleste (74,7%) ved en undersøkelse utført av Norsk Monitor i 2009 (Brevik et al. 2011). På tross av at friluftsliv både fra sentrale myndigheter og i befolkningen er ansett som en viktig kilde til helse og livskvalitet, er forskning på sammenheng mellom friluftsliv og

helse sparsom. I en kunnskapsoppsummering fant Kurtze, Eikemo og Hem (2009) en samvariasjon mellom friluftsliv/fysisk aktivitet og fysisk og psykisk helse, og at friluftaktiviteter var helsefremmende for den yrkesaktive del av befolkningen, med sterkest sammenheng for fotturer og sykkelture. Enkeltstudier viste at friluftsliv førte til høyere livskvalitet og velvære, og med positive synergieffekter for livslengde, livskvalitet og sosial interaksjon ved fysisk aktivitet mens en er eksponert for natur. I en studie fant Thompson Coon et.al (2011) at fysisk aktivitet med samme intensitet og varighet utendørs hadde større helseeffekt enn innendørs. Studier har også vist at eksponering for naturmiljø har en rekke stressreducerende effekter (Laumann 2008).

Selv om dokumentasjonen på helseeffekter av friluftsliv er sparsom, er derimot dokumentasjon på en positiv effekt av fysisk aktivitet for en rekke sykdommer og helsetilstander omfattende (Henriksson og Sundberg 2008). Flere forfattere peker på utfordringen ved å forske på friluftsliv og helse. Hva det er med friluftsliv i tillegg til fysisk aktivitet som er helsebringende, ser ut til å være vanskelig å dokumentere vitenskapelig. Bischoff, Marcussen og Reiten (2007 s.6) beskriver utfordringen med forskning på friluftsliv og helse slik: *”Er det for eksempel opplevelsen av natur, den fysiske aktiviteten, spenningen, roen, sollys, frisk luft, eller den sosiale og pedagogiske rammen. Ofte er det kombinasjonen av disse elementene som har positive helseeffekter. Det er vanskelig å skape forskningsdesign som kan isolere de forskjellige parameter.”*

Ulike definisjoner og oppfatninger av friluftslivsbegrepet kan også medføre utfordringer når en skal forske på sammenhenger og effekter. Stortingsmelding 39 – Friluftsmeldingen 2000-2001 (Miljøverndepartementet 2000) definerer friluftsliv som: «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse». Begrepet friluftsliv kan ses på historisk, kulturelt, og som en tradisjon. En bred folkelig aktivitet og en pedagogisk arbeidsform er også måter å betrakte friluftsliv på. Skillet mellom idrett og friluftsliv er ikke klart, begrepene vil overlappe hverandre for flere former for fysisk aktivitet som utøves i natur. Ønsket om naturkontakt og naturopplevelse er sentrale karaktertrekk som kanskje skiller friluftsliv klartest fra andre nærliggende fritidsaktiviteter. Friluftsmeldingen drøfter også framtidens friluftsliv og tar opp behovet for å modernisere begrepet og inkludere nye aktiviteter. Også kravet om at utøvelse av friluftsliv skal skje i fritiden, tas kritisk opp.

To av fire av de nasjonale resultatmålene for friluftspolitikken i Norge retter seg spesifikt mot barn og unge. Viktigheten av bruk av natur for barn og unge er også understreket i Stortingsmelding 16, Resept for et sunnere Norge (Sosial- og Helsedepartementet 2003) og Handlingsplan for fysisk aktivitet (Departementene 2005-2009). Viktigheten av tidlig erfaring med aktiviteter i natur og friluft for en aktiv livsstil som voksen poengteres, og det understrekes at ute- og friluftsliv har positiv innvirkning på trivsel, generell mestringsevne og livskvalitet for barn og unge. Fysisk aktivitet og friluftsliv i barne- og ungdomsårene ser ut til å ha sammenheng med friluftsliv i voksen alder (Janz, Burns og Levy 2005, Odden 2008). Hinkley et al (2008) fant i sin review at barn med foreldre som var fysisk aktive tenderte til å være mer aktive enn barn med foreldre som ikke var fysisk aktive, og at barn

som tilbrakte mye tid ute var mer aktive enn de som tilbrakte mindre tid ute. Styringsdokument i de nordiske land framhever barnehage og skole som sentrale arenaer for at barn og unge skal få tilegne seg ferdigheter og få opplæring i friluftsliv (Forebyggelseskommissjonen 2009, Departementene 2004).

I Norge har alle barn lovfestet rett til en barnehageplass, og 90 % av alle barn fra ett til fem år hadde barnehageplass i desember 2011 (SSB 2013). Barnehagene i Norge styres etter Barnehageloven (Regjeringen 2006) og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver som er lovens forskrift. Rammeplanen er bygget på barnekonvensjonen og barnas rettigheter (UN 1968). Den sier at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon, og at den skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Videre at barnehagen skal ha fysiske, psykiske og kulturelle kvaliteter som er basert på den til enhver tid best mulig tilgjengelige kunnskap når det gjelder barn og barns behov. Innen området friluftsliv, framhever rammeplanen at barna gjennom barnehagen skal få *”... gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider”* og at de *”utvikler glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer og får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på miljøet og naturen”* (Regjeringen 2006).

På samme måte som for friluftsliv generelt, er forskning om barnehagens bruk av natur begrenset, mens det derimot finnes flere studier om fysisk aktivitet i barnehagen. En studie fra USA fant signifikant forskjell på mengden fysisk aktivitet barn fra tre til fem år deltok i, avhengig av hvilken barnehage de var tilknyttet. Dette gjaldt spesielt fysisk aktivitet med høy intensitet (Pate et al. 2004). En annen studie fant at fysisk aktivitet i barnehagen representerte 50% av barnas totale fysiske aktivitet ei uke (Finn et al. 2002). Fjørtoft (2000) fant at lek i naturomgivelser hadde en positiv innvirkning på motorisk utvikling for førskolebarn, og Williams et al. (2008) fant i sin studie at barns gode motoriske ferdigheter var positivt korrelert med mengde fysisk aktivitet de bedrev.

Mårtensson (2012) identifiserte egenskaper ved naturen som gjør at den innebærer et åpent og fleksibelt lekemiljø og er godt egnet til å imøtekomme hvert enkelt barns behov og ønsker. Til forskjell fra ferdige leker og lekeapparater, kan naturen og naturmaterialer håndteres på mange forskjellige måter, det er ikke *en* riktig måte. I tillegg til at det som oftest er nok materialer, fører dette til at konkurransen nedtones. I naturen legger barna ofte sine egne oppfatninger inn i hva leken består av, barna kan delta ut fra egne oppfatninger av leken. Naturen har ikke på samme måte som lekeapparater funksjoner som gjør det lett å vinne en posisjon og styre leken. Det er heller ikke så tydelig hvem som er med i leken og ikke i naturen, det kan gjøre at terskelen blir lavere, og barn med ulike forutsetninger utviklingsmessig kan delta ut fra sitt nivå, og gå inn og ut av leken uten at den forstyrres. Leken foregår ofte på flere steder ute, og mindre barn kan betrakte de større barnas litt *”farlige”* lek, før de prøver seg på det samme selv.

I de nordiske land har det vært en økning i *”natur- ”og ”friluftsbarnehager ”de siste tiår. Denne økningen har i stor grad kommet etter private initiativ, og ikke som en styrt utvikling fra myndighetenes side. Spesiell interesse for friluftsliv blant initiativtakerne kan*

være en motivasjon for disse initiativene (Borg, Kristiansen og Backe-Hansen 2008). Det har vært en utbredt oppfatning at foreldre som velger å ha sine barn i friluft- eller naturbarnehager har høyere sosioøkonomisk status, og er mer friluftinteressert enn foreldre med barn i ordinære barnehager. Moen, Blekasaune og Bakke (2008) fant ingen slik sammenheng i sin studie av 369 barn i natur- og friluftsbarnehager og 377 barn i ordinære barnehager.

2. Teoretisk og begrepsmessig ramme

2.1. Health promotion og helsefremmende miljø

De omgivelser og miljø folk vokser og lever sine liv i har stor innvirkning på deres helse, ikke bare i barndommen, men også senere i livet. I WHO's Ottawa charter (1986) inneholder helsebegrepet fysiske, psykiske og sosiale dimensjoner, helse ses som en ressurs i hverdagslivet og en viktig dimensjon i livskvalitet. Helsen påvirkes av en rekke faktorer som kan være til skade for helsen, eller fremme helsen. Disse påvirkningsfaktorene er politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, miljømessige, og de har med livsstil og biologi å gjøre. Health promotion defineres som prosessen som gjør folk i stand til å øke kontroll over, og bedre sin helse. Med bakgrunn i at påvirkningsfaktorene finnes i alle forhold i det samfunnet vi lever i, kan Health promotion derfor ikke være helsesektorens ansvar alene, men må settes på den politiske agendaen i alle sektorer på alle nivå, og beslutningstakere må ansvarliggjøres for konsekvenser på befolkningens helse. De samfunn der folk lever sine liv er komplekse og ulike deler av samfunnet er avhengig av hverandre for at det skal fungere. Helse kan derfor ikke ses adskilt fra, men må integreres i, andre mål i samfunnet. Health promotion innebærer også rettferdighet i helse, ved å sikre like muligheter og ressurser for å oppnå best mulig helse. Et støttende miljø, tilgang til informasjon, ferdigheter til å greie seg i hverdagen og mulighet for å gjøre sunne valg understrekes som viktige momenter.

Det tverrsektorielle ansvaret for folkehelse understrekes også i Lov om folkehelse (folkehelseloven) som trådte i kraft i Norge 1. januar 2012. Loven framhever folkehelse som et felles ansvar, der alle sektorer på alle nivå må gå sammen hvis en skal oppnå god helse for alle innbyggere i landet (Regjeringen 2012). I loven defineres folkehelse som "befolkningens helsetilstand, og hvordan den er fordelt", mens folkehelsearbeid er definert som "samfunnets samlede innsats for å påvirke faktorer som kan påvirke helsen, positivt eller negativt". Folkehelsebegrepet innbefatter dermed den sosiale gradienten som eksisterer i helsetilstand i befolkningen, og samfunnets ansvar for folkehelsen blir tydelig. Strategiene som ble utformet i Ottawa charter er blitt gjentatt i senere konferanser i regi av WHO. Jakarta konferansen i 1997 understreket behovet for helhetlige tilnærminger til folkehelse, med blant annet areatilnærminger for å implementere helhetlige strategier. Helsefremmende arenaer/miljø har sin bakgrunn i Ottawa charter, "*Health is created and lived by people within the settings of their everyday life, where they learn, work, play and*

love” (WHO 1986). En arena er i følge denne definisjonen et sted eller et sosialt miljø hvor folk engasjerer seg i daglige aktiviteter hvor omgivelser, organisering og personlige faktorer har påvirkning på hverandre og virker inn på helse og velvære. En arena- eller miljøtilnærming er en holistisk og multidisiplinær tilnærming, og hovedprinsippene omfatter deltakelse, partnerskap, empowerment og rettferdighet. Eksempler på helsefremmende arenaer er helsefremmende landsbyer, arbeidsplasser, kommuner og skoler.

En holistisk eller multidisiplinær tilnærming, som arena-tilnærmingen er, reflekterer en økologisk modell, der helse bestemmes av mange faktorer som gjensidig virker inn på hverandre, og som er langt utenfor helsesektorens påvirknings- og ansvarsområde (Dooris 2005, Kickbusch 2003). Kumanyika et.al (2008) understreker i sin studie om forebygging av overvekt i USA nødvendigheten av en økologisk tilnærming for å bekjempe det de betegner som en fedmeepidemi. McLaren and Hawe (2005) mener det er en økende tendens til at forfattere innen folkehelse litteraturen framhever behovet for en helhetlig eller økologisk tilnærming. Et økologisk perspektiv defineres som et konseptuelt rammeverk designet for å rette oppmerksomhet mot individuelle og miljømessige determinanter - eller påvirkningsfaktorer - for adferd. Sentralt i en økologisk modell er oppfatningen at interaksjon og gjensidige påvirkninger oppstår på flere nivå.

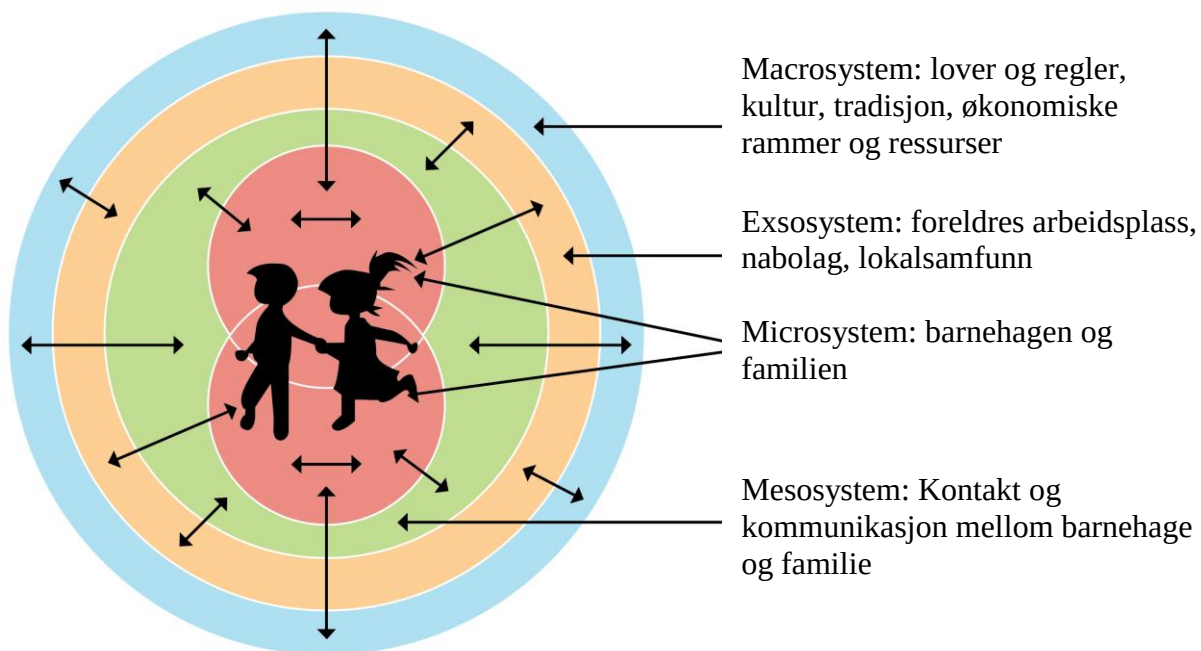
2.2. Bronfenbrenners økologiske modell

Bronfenbrenner introduserte sin økologiske modell på 1970-tallet, og modellen er blitt en av de kjente referansem modellene i utviklingspsykologien. Modellen ble utviklet og revidert av Bronfenbrenner og hans kolleger, og siste versjon ble kalt en bioøkologisk model, med en sterkere vektlegging av personen som en biologisk organisme og aktiv deltaker i sin egen utvikling (Gulbrandsen 2006). I den bioøkologiske modellen er personen plassert i sentrum, omgitt av flere ”nivå” som har innvirkning på han/henne (Figur 1). Microsystemet består av aktiviteter, sosiale roller og nære relasjoner i personens nærmeste miljø. Eksempel på microsystem er familie, skole, arbeidsplass og vennegjeng. Mesosystemet er forbindelsen og prosessene som foregår mellom flere av personens microsystem, - *”a system of microsystems”*(Bronfenbrenner 1994).

Exosystemet er forbindelsen eller prosessen som foregår mellom flere miljø som har en forbindelse til personen, der minst ett er et microsystem. For et barnehagebarn er eksempler på exosystem foreldres arbeidsplass, nabolag eller sosiale nettverk. Macrosystemet består av overordnede mønster av micro, meso og exosystem som karakteriserer en kultur eller subkultur, og inneholder tro, vaner, livsstil, materielle ressurser, kunnskap, muligheter og trusler og livsholdning. Bronfenbrenner (1994) understreker at en må se forbi kun sosial klasse og kulturell bakgrunn for å identifisere faktorer som virker inn på prosesser og forhold i microsystemene. I siste versjon av den økologiske modellen ble et femte system,

tiden, eller chronosystemet, lagt til. For at utvikling hos mennesker skal finne sted, hevder Bronfenbrenner at det må foregå ”proximale prosesser”. Dette er interaksjoner med økende kompleksitet over tid som finner sted mellom personen i sentrum og andre personer eller objekt i den umiddelbare nærhet, altså på micronivået. Bronfenbrenner hevder også at interaksjonen må ha en viss regularitet, og foregå over en viss tid. Eksempler på proximale prosesser er interaksjon mellom foreldre og barn, mellom barn som leker, å lære nye ferdigheter, fysiske aktiviteter og løsning av komplekse oppgaver (Bronfenbrenner 1994).

For førskolebarn vil familien være et microsystem, barnehagen et annet, og mesosystemet forbindelsen mellom de to microsystemene. Macrosystemet består i følge Bronfenbrenner (1994) av et overgripende system av micro-, meso- og exosystem, og vil til sammen utgjøre den kulturen som barnet er en del av. Sentrale og lokale myndigheter vil utgjøre en del av macrosystemet, sammen med flere andre formelle, uformelle og private påvirkningsaktører. Modellen er en systemisk modell, hvor alle nivåene er gjensidig avhengig, og endringer i ett nivå vil føre til endringer i andre deler av systemet. Dette vil igjen påvirke det første systemet, og slik vil systemene formes gjennom gjensidig feedback (Gulbrandsen 2006). Holdninger, tanker og verdier til de ansatte i en barnehage er et resultat av alle systemene de selv er en del av, samtidig som de selv påvirker systemene. Slik vil de ansatte være en sentral del av barnets miljø, og deres holdninger, meninger og verdier vil det derfor være viktig å ta i betraktning. Bronfenbrenners økologisk modell kan bidra til å illustrere kompleksiteten i de mange faktorene som virker inn, og hvordan de virker gjensidig inn på hverandre, se figur 1.

Figur 1. Bronfenbrenners økologiske modell slik den kan se ut for et barnehagebarn.

3. Problemformulering, hensikt og forskningsspørsmål

Mange barn tilbringer flere våkne timer i barnehagen enn hjemme i løpet av ei uke. I følge Bronfenbrenners økologiske modell kan en anta at barnehagepersonalets holdninger, verdier og meninger har stor innvirkning på barnas utvikling. Friluftsliv og fysisk aktivitet i natur er ansett for å være et viktig bidrag til helse og trivsel i befolkningen. Dette bekreftes i spørreundersøkelser og andre studier som er gjort i de nordiske land. En urovekkende tendens i befolkningen er inaktivitet og en økning i overvekt og fedme. Problemer forårsaket av inaktivitet, overvekt og fedme er ressurskrevende og vanskelig å behandle, og det er sterke føringer i de nordiske land for forebygging (Folkehelseinstituttet 2010, Helsedirektoratet 2009, Statens Folkhälsoinstitut 2010). Personalets holdninger og syn på bruk av naturen til lek og fysisk aktivitet i barnehagen vil være av interesse, like så synspunkt om barrierer og fremmede faktorer for slik aktivitet. Denne kunnskapen kan være nyttig både for planlegging av utdanning av barnehagepersonell, og for politikk og planlegging som vedrører barnehager både på nasjonalt og lokalt nivå.

Hensikten med studien er å identifisere meninger, holdninger og verdier blant ansatte i norske barnehager når det gjelder aktivitet og lek i fri natur som en del av barnehagens hverdag, hva de mener barnehagens rolle skal være, og deres meninger om hva som hindrer og hva som fremmer slik aktivitet.

Forskningsspørsmål:

- Hvilke holdninger, verdier og meninger har pedagogisk personale og andre ansatte når det gjelder aktivitet og lek i fri natur i barnehagen?
- Hvilken rolle mener ansatte barnehagen bør ha for å legge til rette for og formidle aktivitet og lek i natur?
- Hvilke faktorer mener de ansatte fremmer respektive hemmer bruk av natur til lek og aktivitet?

4. Metode

4.1. Design

Studiens problemstilling, hva det ønskes svar på, er bestemmende for valg av forskningsmetode. Kvalitative metoder kan åpne for forskning på felt der kunnskapsgrunnlaget er lite, der problemstillingen som skal utforskes er sammensatt og kompleks, og der vi kan forvente et mangfold av mulige svar. Kvalitative metoder er egnet til å få vite mer om menneskelige erfaringer, opplevelser, tanker, forventninger, motiver og holdninger, og passer godt for utforsking av dynamiske prosesser som samhandling,

utvikling, bevegelse og helhet (Malterud 2011). Denne studien ønsker å finne mer ut av meninger, holdninger og verdier hos ansatte i barnehager, og kvalitativ metode ble vurdert som den beste metoden. I kvalitative metoder anses forskeren som en aktiv deltaker, og hennes perspektiv og posisjon får stor betydning for hva slags kunnskap som kommer fram. Kvalitativ metode er induktiv, det vil si at den kan brukes til å utvikle nye beskrivelser, begreper eller teoretiske modeller (Malterud 2011). I denne studien ble fokusgruppeintervju valgt som metode for innsamling av data, med innholdsanalyse etter Graneheim og Lundmans (2004) metode for analyse av innsamlet materiale.

4.2. Utvalg

I studien ble informantene valgt ut fra barnehager i fire ulike kommuner i Midt-Norge. Et strategisk utvalg ble gjort. Et strategisk utvalg blir sammensatt av informanter en mener best kan belyse problemstillingen en vil ta opp. Variasjonsbredde i informanter vil gi mulighet for flere nyanser for å få ny kunnskap eller åpne for nye spørsmål. Slik kan et strategisk utvalg være med på å styrke påliteligheten på resultatnivå (Malterud 2011). I studien ble barnehager med og uten et spesielt fokus på friluftsliv inkludert, og barnehager som var lokalisert både sentrumsnært og i mindre tettbefolkede strøk ble forespurt om å delta. Det var et ønske å inkludere både pedagogiske ledere og ansatte med fagarbeiderutdanning. I tillegg ble det tilstrebt å få en spredning i alder og antall år i arbeid innen hver fokusgruppe, og inkludere begge kjønn hvis det var mulig.

Første kontakt var en telefonhenvendelse til styrer i de barnehagene som var plukket ut, med spørsmål om de kunne bistå med å skaffe informanter blant de ansatte. Et informasjonsskriv (Vedlegg 1) med fyldig beskrivelse av studien og praktisk gjennomføring av fokusgruppeintervjuet ble så sendt per e-post til de styrerne som over telefon ga positivt svar til å bidra. I informasjonsskrivet ble de oppfordret til å finne en pedagog og en fagarbeider, gjerne en av hvert kjønn, og med ulik alder og antall år de hadde vært i arbeid. Enkelte barnehager bidro med to informanter, en pedagog og en fagarbeider, mens de fleste bidro med enten en pedagog eller en fagarbeider. Et eget informasjonsskriv (Vedlegg 2) og samtykkeskjema (Vedlegg 3) ble så sendt informantene via barnehagens styrer, og det ble informert om at underskrevet samtykkeskjema skulle sendes tilbake, eller tas med til intervjuet.

Blant de barnehagene som var representert i studien, var det store forskjeller i hvor lett tilgang de hadde til områder med fri natur. Noen barnehager hadde naturområder på egen tomt, andre hadde lett tilgang like utenfor eget område, mens andre måtte lengre ut fra barnehagen og krysse trafikkert vei for å nå områder med fri natur. Både friluftsbarnhagene og flere av de ordinære barnehagene hadde god tilgang til natur enten på eget område eller i nærområdet.

4.3. Fokusgruppeintervju

Fokusgruppeintervju er semistrukturerte intervju med grupper av personer som interagerer med hverandre. I fokusgrupper kan gruppedynamikken stimulere til diskusjon, og generere en dypere innsikt i tema (Bowling 2007). Gruppeintervju er spesielt godt egnet til å få innsikt i erfaringer, holdninger og synspunkt i miljø der mange mennesker samhandler (Malterud 2011), og er velegnet til eksplorative undersøkelser på et nytt område (Kvale og Brinkmann 2009). Antall i en fokusgruppe varierer, i litteraturen er både fem til åtte og seks til ti informanter nevnt som et passende antall (Malterud 2011, Kvale og Brinkmann 2009). Gruppen ledes av en moderator som presenterer emnene som skal diskuteres, og legger til rette for ordveksling. Gruppene bør settes sammen så homogene som mulig med hensyn til profesjon og status, for at ikke spenninger og konkurranse internt i gruppa skal oppstå (Malterud 2011).

Det ble gjennomført seks fokusgruppeintervju med til sammen 21 informanter. Det var en spredning i alder på informantene fra 18 til 62 år, og antall år de hadde vært i jobben fra ett til 20 år. Det var et ønske å ha homogene grupper med hensyn til utdanning, det var derfor egne grupper med pedagoger og egne med fagarbeidere eller tilsvarende utdanning. Dette ble gjennomført med unntak av ei gruppe, hvor alle ansatte i en barnehage dannet hele fokusgruppen. Derimot var det et ønske å ha variasjon innen gruppene når det gjaldt alder, kjønn og hvor lenge de hadde vært i arbeidslivet. Tabell 1 viser deltakerne i de seks fokusgruppene. Med ”ordinær” menes barnehager som ikke profilerte seg på hjemmesiden med spesielt fokus på friluftsliv, mens ”friluft” var barnehager som hadde et slikt fokus i sin presentasjon på hjemmeside.

Tabell 1. Deltakerne i fokusgruppene.

Fokus gruppe	Type barnehage	Utdannelse	Antall	Alder	År i arbeid
1	ordinær	pedagog	4	30,38,41,62	4,4,16,20
2	ordinær	fagarbeider	3	36,47,53	9,15,20
3	ordinær	pedagog	3	26,38,39	2,13,16
4	friluft	fagarbeider	3	36,36,36	4,4,18
5	friluft	pedagog	2	36,42	8,15
6	friluft	ulike	6	18,34,38,39,40,40	1,6,9,10,15,19

For å få belyst de spørsmålene en ønsket å få svar på, var det på forhånd laget en intervjuguide med få åpne spørsmål knyttet til forskningsspørsmålet (Vedlegg 4). Det var et ønske at diskusjonen skulle gå så fritt og ledig som mulig, og som en naturlig introduksjon til temaet ble fokusgruppene i starten bedt om å beskrive hvordan lek og fysisk aktivitet i fri natur inngikk i deres barnehage. Kun moderator var til stede i tillegg til informantene. Det

ble tilstrebet at alle skulle få komme til orde, dette ble forsøkt gjort på en skånsom og ivaretagende måte, ved at henvendelse ble gjort direkte til de som var minst aktive, og ved å presisere før intervjuet at det var viktig å få fram synspunkt og tanker fra alle deltakere.

Fire av intervjuene foregikk i lokaler i nærheten av forfatterens arbeidssted, mens to av intervjuene ble gjort i nærheten til der informantene jobbet. Intervjuet der hele personalgruppen deltok, ble holdt i barnehagen. For å bidra til å lage en uformell, trygg og vennlig stemning, ble det servert kaffe, vann, frukt og sjokolade til alle intervju. Intervjuene varte fra 35 til 76 minutter. Alle intervjuene ble tatt opp på digital opptaksenhet og transkribert i ettertid av moderator.

4.4. Analyse

Analysen av kvalitative data skal bygge bro mellom rådata og resultatet ved at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet (Malterud 2011). Innholdsanalyse etter Graneheim og Lundman (2004) er en strukturert analyse som steg-for-steg identifiserer innholdet i teksten.

Stegene i innholdsanalyse som beskrevet av Graneheim og Lundman (2004):

- Identifisere meningsbærende enheter – ord eller setninger
- Kondensering – forkorting av meningsbærende enheter uten at meningsinnholdet endres
- Lage koder – en kort tittel som beskriver innholdet
- Lage subkategorier og senere kategorier basert på grupper av koder

Personalets syn på aktivitet og lek i natur var fokus for analysen. Først ble de transkriberte intervju lest gjennom, for å få et inntrykk av innhold og helhet. Deretter ble setning for setning gjennomgått, og meningsbærende enheter ble funnet og understreket. De meningsbærende enhetene kunne være setninger, deler av setninger, eller enkeltord. Disse ble så kondensert, ved at de ble forkortet uten at meningsinnholdet ble endret. Det kondenserte meningsinnholdet ble trukket ut og fikk koder som beskrev innholdet på et abstrahert nivå. Koder som passet sammen ble samlet i subkategorier, som igjen ble samlet i kategorier. Det ble tilstrebet at kategorier og subkategorier lignet på hverandre internt, slik ble kategoriene hele setninger, mens subkategoriene besto av substantiv. Endringer og justeringer ved kodene og kategoriene ble foretatt under hele analyseprosessen. Forfatter gikk under hele prosessen tilbake til råmaterialet for å forsikre seg om at resultatene hadde støtte i teksten. Tabell 2 viser eksempel på hvordan analysestrukturen ble bygd opp. Etter at analysen var ferdig, ble teksten gjennomgått med tanke på å finne gode sitat som kunne underbygge resultatene.

Tabell 2. Eksempel på analyseprosessen.

Koder	Subkategori	Kategori
Motorikk, styrke og kondisjon	Fysisk og psykososial utvikling	Naturen som arena for helhetlig utvikling og læring
Samarbeid, hjelp og vennskap på tvers (av alder, kjønn, språk/ etnisitet og ferdigheter)		
Lite konflikter		
Selvbestemmelse/med-bestemmelse		
Gode opplevelser/ glede		
Mestring/prøve grenser		

Underliggende for kvalitativ analyse er at virkeligheten kan tolkes på ulike måter, og oppfatningen avhenger av subjektiv tolkning. Resultatene vil derfor være påvirket av forskeren, som vil tolke materialet ut fra sin for forståelse, dvs at forskerens ståsted og erfaringer er med på å bestemme hvilke mønstre som tegner seg under analysen, hva som hører naturlig sammen, og hvilke ord hun bruker for å navngi det hun ser (Malterud 2011). Analysen i dette MPH-arbeid ble foretatt av forfatteren, som er utdannet fysioterapeut, og har jobbet mange år som kommunefysioterapeut med barn som arbeidsområde, men har nå en stilling som folkehelsekoordinator.

4.5. Etiske overveielser

Alle informanter mottok en skriftlig informasjon om studien, der deres rett til når som helst å trekke seg uten videre begrunnelse kom fram. Samtykkeerklæring ble samlet inn fra alle informanter. Data er anonymisert og behandlet konfidensielt. Det er tilstrebet at deltakende barnehager eller kommuner ikke kan identifiseres, ved at identifiserbare navn eller karakteristikk i sitat er utelatt eller endret.

På grunn av at det ble spurt om personlige opplysninger som kjønn, alder og tid informantene har hatt jobb i barnehagen, ble det undersøkt om melding til Datatilsynet var nødvendig. Etter telefonsamtale med datatilsynet ble det avklart at søknad og godkjenning ikke var nødvendig. Studien ble også sendt Regional etisk komité (REK Midt) for framleggingsvurdering. Tilbakemelding fra REK Midt var at studien ikke framstår som medisinsk eller helsefaglig forskning, den var derfor ikke framleggingspliktig, og kunne gjennomføres og publiseres uten godkjenning fra REK.

5. Resultat

Tre kategorier med henholdsvis to, ingen og tre subkategorier ble identifisert (Tabell 3).

Kategoriene var:

1. Natur som arena for utvikling og læring
2. Barnehagen som formidler av friluftsliv og gode naturopplevelser
3. Faktorer som påvirker bruk av natur

Tabell 3: Kategorier og subkategorier som ble identifisert

Kategori	Subkategori
Naturen som arena for utvikling og læring	Fysisk og psykososial utvikling
	Læring
Barnehagen som formidler av friluftsliv og gode naturopplevelser	
Faktorer som påvirker bruk av fri natur i barnehagen	Interne forhold
	Eksterne forhold
	Sentrale føringer

5.1. Naturen som arena for utvikling og læring

Informantene mente tur, lek og aktivitet i natur hadde en positiv innvirkning på barnas utvikling og læring. Naturen ga andre muligheter enn tradisjonelle lekeplasser med lekeapparater. Helsepåvirkning ble nevnt i liten grad direkte, selv om noen mente at det å være mye ute førte til mindre spredning av smittsomme sykdommer. Derimot ble positiv innvirkning bruk av natur hadde på fysisk og psykososial utvikling hos barna, poengtert. Naturen ble også trukket fram som en god arena for læring, ikke bare for natur- og friluftsfag, men på områder som tradisjonelt har blitt lagt til undervisning inne. To subkategorier ble identifisert: Fysisk og psykososial utvikling og Læring

Fysisk og psykososial utvikling

Informantene poengterte at bruk av natur bidro til god motorisk utvikling hos barna. De fikk bruke kroppen på en helt annen måte enn innendørs eller på en asfaltert lekeplass. Ved

å bruke fri natur tilegnet de seg motoriske ferdigheter som å gå i ulendt terreng, løpe oppover og nedover bakker, hoppe over røtter og klatre i trær. Barnehagene som var mye på tur i naturen registrerte en stor framgang i både motorikk og fysisk form hos barna etter at de begynte i deres barnehage. Enkelte barnehager hadde fysisk utfordrende aktiviteter som vedsaging, og registrerte at barna ble sterke av det. Noen barnehager hadde fått tilbakemelding fra skolen eller personer som kom fra andre barnehager om at barna fra deres barnehage hadde spesielt god motorikk.

det var en der for ei stund siden som hadde jobbet i barnehage (et annet sted i landet)... han syntes det var helt utrolig å se på det motoriske på de ungene som er i barnehagen vår, for de var vant til helt andre sider av det, at de som satt mye i ro inne og slikt, og han syntes det var helt utrolig å se at det gikk an. Så... men jeg tenker ikke så mye over det selv, for jeg går på en måte midt oppe i det

Flere av informantene fortalte at lek og aktivitet i natur førte med seg positive relasjoner mellom barna, ofte på tvers av alder, kjønn og etnisitet. De opplevde at de grupperte seg på nye måter ute, og at de samarbeidet og hjalp hverandre. Ute var de største barna gode rollemodeller for de små, og inkluderte dem i sin aktivitet. De registrerte også at barn som ikke lekte sammen til vanlig, fant hverandre på tur, og fremmedspråklige som ikke hadde så lett for å kommunisere verbalt, ble lettere inkludert ute i natur. De opplevde også at tur og annen bruk av natur dempet konfliktnivået mellom barna. At det ikke var leker og utstyr å krangle om, og at det var et stort rom å spre seg på, ble nevnt som grunner til at konfliktnivået var mindre.

Tur og opphold i natur ble også trukket fram som godt egnet til å bygge gode relasjoner mellom barn og voksne. Felles opplevelse og samling rundt turen eller naturopplevelsen ble framhevet som samlende og positivt. Flere informanter trakk fram at tur og lek i natur ga barna gode opplevelser, og at gode opplevelser i barnehagen ville bidra til at de ble glad i å bruke natur senere i livet.

de opplever så mye, altså det kan være en maur som kryper oppover foten, eller det kan være en edderkopp eller det kan være at vi kommer og ser at elva er kjempestor en dag, altså sånne naturopplevelser de griper ungene akkurat som det griper voksne....., det er viktig å gi dem det grunnlaget når de er helt små - å få glede seg over naturen

Tur, lek og aktivitet i natur innebar i stor grad at barna ble tatt med på bestemmelsen om hvor de skulle gå og hva de skulle gjøre. Barna bestemte leiken selv, hvem de ville være sammen med og hva de ville gjøre, mens de ansattes rolle var å støtte og veilede slik at barna kom inn i leiken. Mestring ble trukket fram som viktig innen all aktivitet i barnehagen, men naturen var spesielt godt egnet for å prøve egne grenser og oppleve mestring.

plutselig så ser du at det står en unge høyere oppe i treet og smiler og "ja, jeg har klart det!" og da har de kanskje jobba med seg selv et år eller et halvår uten at vi veit det,- at dette har jeg, nå har jeg mestra det, nå har jeg mestra å komme så høyt opp

Natur som læringsarena

Barnehagene er pedagogiske virksomheter, og naturen som pedagogisk arena opptok gruppene. Informantene opplevde at naturen ga store muligheter for allsidig læring. Både direkte læring om natur og friluftsliv, men også læring av fag som en kanskje mest forbinder med inneundervisning, slik som matematikk og språk. Det kunne oppleves som et dilemma at mange oppgaver og aktiviteter skulle foregå i løpet av en dag i barnehagen, og at det kunne gå på bekostning av tur og lek i natur. Flere hadde løst det ved å flytte aktiviteter ut, eller ta de med på tur.

hvis vi greier å se det som en arena for læring og utvikling, ikke bare på kropp, men på begrep og på natur og på språk og .. hele, alle fagområdene faktisk.... det er kjempemye læring ute

Informantene opplevde at tur og opphold i natur stimulerte barna på mange måter. De observerte at barna ble nysgjerrige og ville finne ut av ting, de snakket mer om "lure på - ting" og de prøvde å finne ut av hvordan de skulle løse utfordringer sammen. Ute i naturen fikk de prøvd krefter og evner, gjerne i samarbeid. Flere framhevet at naturen stimulerte til fantasilek, at de ble mer kreative når de ikke hadde så mange lekeapparater. Lekeapparater var spennende ei tid, så var de utforsket, mens naturen hele tiden bød på nye utfordringer og muligheter.

Natur og friluft var læringstema mange av informantene trakk fram. Tema var relatert til natur, årstider og vær, slik som smelting av snø, elv som hadde blitt stor etter regn og snøsmelting, maur, småkryp og huggorm. Flere poengterte at tur ga en mulighet for å fokusere på det de fant og oppdaget i løpet av turen, "Den døde mus-pedagogikk". Denne pedagogiske metoden innebærer å fokusere på det som barna oppdager og fascineres av i hverdagen, og at de ansatte velger å la det opprinnelig planlagte programmet gå ut til fordel for det som barna blir opptatt av. Barnehagene med et spesielt friluftsfokus hadde i tillegg egne tema som var relatert til friluftsliv, slik som vedsaging og spikking.

Noen av barnehagene forsøkte å flytte de fleste fag og tema ut i natur. I tillegg til naturemner var matematikk og språk trukket fram som spesielt godt egnet til å lære om i naturen. Flere vektla det positive med at begreper som preposisjoner, adjektiv og farger ble brukt i sin naturlige sammenheng. For barn som strevde med språket, mente noen at spontan tale ble bedre utviklet ute.

Selv om natur ble framhevet som en godt egnet arena for utvikling og læring, poengterte flere av informantene at barnehagen hadde ansvar for å legge til rette for utvikling og læring uavhengig av omgivelsene, og at mye utviklende aktivitet også skjedde innendørs.

det er jo ikke sann at det som er inne ikke er verdifullt, for det er jo masse verdifull lek og det som skjer inne er jo gjerne tettere hvis at du trenger hjelp til å komme inn i lek, så er det jo kanskje lettere å knytte ting sammen inne i et tettere miljø og vi har jo en del unger som strever og hvis de .... det er lettere å ha oversikt og kontroll

De framhevet også at det var barnehagens ansvar å lære barna å sitte ved et bord og ta imot beskjeder om oppgaver som skulle utføres.

5.2. Barnehagen som formidler av friluftsliv og gode naturopplevelser

Informantene trakk fram barnehagens ansvar for å formidle den norske kulturen med friluftsliv og tur. Sterkt knyttet til det var også det å være ute alle årstider og i all slags vær.

vi har rammeplan og (er) på en måte en kultur og tradisjonsbærer, altså den norske kulturen, vi er ute i all slags vær, "det finnes ikke dårlig vær, bare dårlige klær"

Dette ansvaret så de i sammenheng med det samfunnet barnehagen er en del av. Flere av gruppene trakk fram den sosiale og sosioøkonomiske ulikheten som de opplevde eksisterte mellom foreldrene i ulike barnehager, men også internt i den enkelte barnehage. Flere nevnte at barnehagens beliggenhet, og om barnehagen profilerte seg som en friluftsbarnhage, hadde betydning for hvem som valgte å ha barna sine der. Flere av informantene fortalte om stor interesse for friluftsliv blant foreldrene, og et tett samarbeid med foreldregruppa. I en barnehage hadde foreldre bygd gapahuk på dugnad for barnehagen. Andre fortalte at barnehagen hadde tilbydd foreldrene å benytte barnehagens gapahuk til bursdagsfeiringer og annen sosial aktivitet. Noen barnehager tipset foreldrene om fine og barnevennlige turer, mens andre hadde fått tips fra foreldre om turer.

Flere understreket at barnehagen hadde en viktig rolle med å formidle tur og friluftsliv, og gi gode opplevelser til de barna som kom fra familier der friluftsliv var fremmed, enten de var norske eller fra andre kulturer.

...barn som kanskje aldri er ute etter barnehagen..men da har de i hvert fall vært i barnehagen, de har fått et tilbud, og de har fått muligheter som gjør at de klarer å måle seg med norske barn, eller for å bruke det uttrykket da...at de blir gitt lik mulighet til utvikling

Flere av informantene hadde hatt barn og foreldre som kom fra andre kulturer uten tradisjon og kultur for friluftsliv og tur i natur. Flere opplevde det som krevende å skulle forklare den norske tradisjonen med å være ute i all slags vær. De kunne oppleve at foreldre hentet barna tidligere for å unngå at de var ute i regn og vind, og flere opplevde at barna manglet egnete klær til å være ute. Selv om de mente barnehagen hadde en viktig rolle for å formidle den norske friluftsliv- og turkulturen overfor disse familiene, var dette et område som mange opplevde som utfordrende, og som de strevde med å finne gode løsninger på. Forklaring og informasjon mente de var svært viktig. Mens noen mente det var riktig å stille krav til foreldrene om å ta med klær og utstyr, hadde andre funnet en løsning med å kjøpe inn ekstra klær slik at ungene som manglet turklær kunne låne i barnehagen, slik at mangel på oppfølging fra foreldrene ikke skulle gå ut over barnas mulighet til å delta sammen med de andre.

selv om foreldrene er skeptiske til at ungene er ute så storkoser de seg ungene, de nyter det, være ute og plaske i dammen og bli våt og..

Flere informanter trakk fram viktigheten av at de ansatte var gode rollemodeller for barna. Ved at de selv signaliserte et positivt forhold til å være ute, ville det bidra til positive holdninger hos barna, og i neste omgang til foreldrene, for eksempel ved at barna foreslo for foreldrene at familien skulle gå på tur til et sted de hadde vært med barnehagen tidligere.

5.3. Faktorer som påvirker bruken av fri natur

I intervjuene ble det spurt om hva som var hindringer og stimuleringsfaktorer for at barnehagene skulle bruke tur og friluftsliv. Det viste seg at det i stor grad var de samme faktorene som kunne virke hemmende eller stimulerende. Både interne forhold og forhold utenfor barnehagen hadde innvirkning.

Interne forhold

Barnehagen er en organisasjon som består av ansatte, barn og foreldre, og har sin egen kultur og sitt indre liv. Det vil derfor være flere interne forhold som har innvirkning på hvordan barnehagen bruker natur i sin hverdag.

Bemanning ble oppfattet som en av de viktigste faktorene. Ordinær bemanning var viktig, men også at det ble satt inn vikarer ved sykdom, og at disse vikarene var kjent. Det at vikaren var kjent fra før, kunne være avgjørende for om barnehagene kom seg ut på tur eller ikke, nye og ukjente vikarer som skulle ha ansvaret på tur mente de kunne være en sikkerhetsrisiko. Både barnehagene med fokus på friluft og de ordinære barnehagene vektla bemanning. Spesielt ble det sett på som viktig av informantene fra barnehager som ikke hadde tilgang på natur på eget område, de opplevde at sykdom blant personalet kunne være bestemmende for om barna fikk den planlagte turen eller ikke. Fast vikar ble trukket fram som en god løsning. Sykefravær i barnehagen ble nevnt som en hindring av flere, noen mente det var et stort problem i sin barnehage, mens andre fortalte at de hadde svært lavt sykefravær. Spesielt friluftsbarnhagene fortalte at de hadde lavt sykefravær. Mindre risiko for smitte av infeksjonssykdommer mente noen var en positiv effekt av å være mye ute på tur, og at det også hadde en positiv effekt på sykefraværet blant personalet.

Intern organisering og planlegging var viktig for å få gjennomført turer og lek i natur. Noen fortalte om en bevisst holdning fra barnehagens side om at tur var prioritert, og at nødvendige møter med samarbeidspartnere måtte legges til tider der de ikke ble et hinder for turen. Barnehagene med et spesielt fokus på friluftsliv hadde jobbet spesielt med dette, og hadde greid å rydde plass til friluftsliv og tur. Noen informanter fra ordinære barnehager fortalte også om at møter, måltider og pause ikke var noen hindring lenger, mens andre opplevde slike organisatoriske forhold som et hinder.

...vi har organisert oss bedre. Når vi begynte i barnehagen, så var det sånn ei avdeling hadde møte på formiddag og ei avdeling på ettermiddag, og så måtte vi passe deres, og så måtte de passe våres unger, så gikk det en dag til det, og så kjørte vi musikkstund en formiddag, og så måtte vi vente til at det skulle bli ferdig, og jeg kjente at jeg ble nesten sprø, jeg, av alt det .. vi måtte bare sitte på gjerdet og vente på ting .. nå er det ingen ting.. Så, det er nå plukka vekk en masse sånn organisatoriske ting altså, rett og slett..

Hva slags holdning de ansatte hadde til tur og friluftsliv ble trukket fram som viktig både blant ordinære barnehager og friluftsbarnhager. Flere av informantene fra ordinære barnehager trakk fram at en negativ innstilling til de ansatte kunne ha stor innvirkning på om tur og lek i natur ble prioritert. En ansatt som ikke så viktigheten av friluftsliv og tur ville raskere se hindringene, og dermed påvirke negativt. På samme måte ville en engasjert person virke stimulerende: *"du får liksom litt ny driv og entusiasme og input"*. Barnehagene som profilerte seg med friluftsfokus hadde ansatte med interesse for, og positiv holdning til, tur og friluftsliv, og opplevde ikke dette som en hindring.

Alder på barna og sammensetning av barnegruppa var med og avgjorde hvordan de greide å få organisert tur og lek i friluft. Dette var en del av den interne organiseringen, og de som var bevisste på at dette var viktig å prioritere, så ut til å få det til. Noen kom fra barnehager som hadde aldersinndelte grupper, mens noen hadde barn fra ett til seks år. Oppdeling i mindre, aldersinndelte grupper var en løsning mange valgte. Andre valgte å endre turene etter sammensetning av gruppa fra år til år, og underveis i året når barna vokste til og greide lengre turer. En ekstra utfordring hadde de som hadde de minste barna, spesielt hvis de ikke kunne gå. Noen barnehager valgte å ikke la de minste barna være med på tur. Barnehagene med friluftsfokus var på tur uansett alder, men også de tilpasset turen til alderen på barna. God planlegging, og ansatte med evne til fleksibilitet og spontanitet var ble trukket fram som viktig for å få til tur og friluftsliv.

Ja, før så gikk vi hele gruppa på tur, men så tenkte vi at det klarer vi ikke, det er rett og slett veldig fysisk krevende å ha med så mange små sammen med de store, så da valgte vi heller å ta mindre grupper ut, slik at alle i hvert fall i løpet av uka fikk en liten tur, om det ikke varte i mange mange timer, så fikk de i alle fall utafor gjerdet og være ute og gjøre andre ting, som å plukke kongler og klatre i trær og rutsje og....bare å få hoppe opp og ned på ei grein eller gå over ei bro og....så da var rett og slett alderen på ungene som måtte gjøre om på måte å gjøre det på.

Flere av gruppene nevnte sikkerhet og barnehagens ansvar for sikkerheten som faktorer som påvirket bruk av natur. Sikkerhet kunne være en begrensning hvis barnehagen var avhengig av å krysse en trafikkert vei for å nå naturområder, men også i forbindelse med bruken av naturområder som elv, strand og skog var sikkerhet et tema. Flere nevnte at det kunne være ulikt hvordan ansatte i samme barnehage forholdt seg til sikkerhet, og at det i flere situasjoner måtte brukes skjønn. Sikkerhet ble holdt opp mot utfordringer for barna, og flere uttrykte skepsis til at sikkerhetsaspektet skulle hindre utfoldelse og utprøving for barna, og at de ikke kunne garantere seg mot alle muligheter for uhell.

Det var store ulikheter i holdninger og forventninger til friluftsliv i barnehagen hos foreldrene. Ordinære barnehager hadde i samme foreldregruppen enkelte som ikke kunne forstå at barna skulle ut i regn og kulde, og foreldre som mente de skulle vært mer ute, og mer på tur. Foreldre som selv var interessert i friluftsliv hadde større forventning til at barnehagen skulle tilby friluftsliv,- og etterspurte det-, enn foreldre som ikke var interessert i friluftsliv selv. Denne ulikheten i foreldregruppen mente de hadde både med kulturell og sosioøkonomisk bakgrunn å gjøre. Disse sprikende forventningene i foreldregruppa kunne være en utfordring for de ansatte. Forventninger fra foreldrene kunne påvirke hvordan tur og friluftsliv ble prioritert, samtidig mente de at barna skulle ha like mange turer og like mange naturopplevelser, uavhengig av foreldrenes forventninger.

Blant barnehagene med friluftsfokus var forventningene fra foreldrene at tur og friluftsliv skulle være høyt prioritert. Men også der var det ulike forventninger til hvordan barnehagen skulle prioritere tur og friluftsliv.

Eksterne forhold

Barnehagens beliggenhet ble nevnt av gruppene som en viktig faktor. Informantene mente lett tilgang til natur og turområder hadde stor betydning for hvordan bruk av natur ble prioritert. Det å ha fri natur som skog, elv, berg og naturlige hauger på barnehagens eget område ble ansett som en kvalitet ved barnehagen. Også lett tilgang til natur i barnehagens nærområde ble ansatt som en stor fordel.

jeg tenker beliggenheten vår jeg da....vi trenger ikke å krysse en eneste vei, så vi kommer oss veldig lett opp i skogen.....de vanligste turmålene våre de ligger bare rett utenfor barnehagen, pluss at vi har en kjempeflott utelekeplass med elv og store hauger, sånn at det er..ja..at det er noe å trakte etter

Vær og temperatur var en faktor som ble tatt i betraktning når tur og uteaktiviteter skulle planlegges. Været var ingen hindring for å være ute, en planlagt tur ble sjelden avlyst på grunn av vær eller temperatur. Det å kjenne på vær og vind ble ansett som en viktig erfaring å få med seg for barna, og ingen hindring for å være ute.

...vi må ut og kjenne på vinden og hvordan vinden tar oss og... en dag så regner det og en dag er det snø og ...at ikke været skal sette en stopper for å gå ut, men at det kan være en utfordring heller...

Flere informanter fortalte om løsninger for å kunne være ute i forskjellig vær og årstider. En informant fortalte at barnehagen hadde fått satt opp lyskastere, slik at det var lettere å se barna når det var mørkt om ettermiddagene om vinteren. Praktisk tilrettelegging og hjelp fra kommunen var viktig for å kunne bruke tid ute til alle årstider. Både brøyting og bortkjøring av snø var viktig for å kunne opprettholde utelivet. Flere trakk fram samarbeid med frivillige organisasjoner i nærmiljøet som stimulerende. Det var eksempler på samarbeid med lokale velforeninger og frilftsorganisasjoner. Også tverrfaglig samarbeid

ble nevnt som viktig for å ”løfte” friluftslivet. Et slikt samarbeid bidro både til fokus på friluftsliv i barnehagen, samtidig som det ga muligheter for nye måter å gjøre ting på.

Sentrale føringer

Flere informanter etterlyste et sterkere fokus fra sentrale myndigheter på friluftsliv og bruk av natur i barnehagen. De mente barnehagens rolle må ses i nær sammenheng med forhold og utviklingstrekk i samfunnet. Det at de fleste barn går i barnehagen, de har lange dager, foreldre har fulle jobber og er slitne, var forhold som informantene trakk fram. Også flere barn fra andre kulturer og den generelle økningen i inaktivitet og stillesitting ble trukket fram som viktig å ta i betraktning. De var likevel negativ til at tid til friluftsliv og lek i natur skulle reguleres og detaljstyres, hver enkelt barnehage måtte finne sin måte å organisere det på. Rammepåplanen og lovverket for barnehagene ble trukket fram som støttende for bruk av natur til lek og aktivitet. Flere trakk fram at mange vaner og holdninger ble lagt i barnehagen, og mente barnehagen har for lite fokus i forhold til skole fra sentralt hold.

Flere var opptatt av at tilgang til natur, både innenfor og utenfor barnehagen burde være mer fokusert ved bygging av nye barnehager. De uttrykte at det var uforståelig og uheldig at områder med fri natur ble fjernet og erstattet av lekeplasser med lekeapparat når nye barnehager skulle anlegges. De mente nye barnehager burde bygges der det er natur, eller i hvert fall der det er korte avstander og lett å komme til naturområder.

det er i hvert fall viktig å tenke på at sånn..når en skal bygge nye barnehager, at en setter krav til at.. i stedet for å ha tre dissestativ, så dropp det dissestativet og la det treet stå da, eller la den bekken renne gjennom barnehagen..

Flere informanter uttrykte bekymring for at barnehagene skulle få pålagt mye skolerelatert læring i form av ferdige program, og at dette kunne gå på bekostning av tid til tur og friluftsliv. De mente det var like mye læring å være ute i naturen, i stedet for å sitte med ”kort og plakater og alle slike kjøpeting”. Noen av informantene etterlyste støtte fra sentralt hold for å bruke natur som arena for læring og utvikling. De mente også at barnehagene selv hadde et ansvar for å dokumentere hvordan bruk av naturen førte til helhetlig utvikling og læring for barna, uten bruk av ferdige pedagogiske program.

hvis noen kommer da med pressmiddel om at vi skal sitte inne da og gjøre skolearbeid i barnehagetida, så kan vi vise at vi lærer faktisk matematikk når vi plukker stein og vi lærer farger og greiner og blomster og forskjellige type trær når vi er på tur, vi trenger ikke nødvendigvis å sitte innenfor fire vegger å gjøre det

6. Diskusjon

I diskusjonsdelen vil resultatene først bli drøftet i lys av forskningsspørsmålene og relevant teori. Deretter vil det bli en drøfting av metode.

6.1. Resultatdiskusjon

Informantenes syn på aktivitet og lek i fri natur.

Lek og aktivitet i natur ser ut til å ha positive innvirkninger på barna, enten det foregår innenfor barnehagens eget område, eller på kortere eller lengre turer utenom. Dokumenter som omhandler forebygging og folkehelse, trekker fram barnehage som en viktig arena for å forebygge inaktivitet og overvekt (Helsedirektoratet 2010, Departementene 2004). Når studien viser at aktiviteten og lek i natur kan ha en helhetlig positiv innvirkning på barna, er det i tråd med et helhetlig helsebegrep (WHO 1986). Det kan derfor se ut til at bruk av natur gir en helsegevinst, ikke bare for å motvirke inaktivitet og de problemene det medfører, men kan bidra generelt til en god helse for barna, ut fra et helhetlig syn på helse.

Informantenes opplevelse av hvordan barna blir påvirket av naturen, samsvarer godt med Mårtenssons (2012) beskrivelse av natur som lekemiljø. På grunn av at lekemiljøet i naturen er så lite definert på forhånd, ligger den til rette for at barna uansett alder og utvikling kan oppsøke utfordringer som passer akkurat for seg. Opplevelse av mestring er i Rammeplanen for barnehagen (Regjeringen 2006) understreket som viktig for barns utvikling, og det kan se ut til at lek i natur er godt egnet for nettopp mestringsopplevelser. Det at det som oftest er god plass og god tilgang på materialer og steder å leke på, kan være med å forklare det reduserte konfliktnivået og det økte samarbeid mellom barna som informantene opplevde. Laumann (2004) fant i sin studie at eksponering for naturmiljø hadde en rekke stressreduserende effekter.

Mestring har nær sammenheng med motorikk og motoriske ferdigheter. Spesielt de barnehagene som var mye ute på tur opplevde at barna utviklet god motorikk og kom i god fysisk form. Williams et al (2008) fant at barn med gode motoriske ferdigheter er mer fysisk aktive enn barn med mindre gode motoriske ferdigheter. Sammenhengen mellom gode motoriske ferdigheter og mengde fysisk aktivitet kan en tenke seg som en ”god sirkel”, der god motorikk fører til opplevelse av mestring, som igjen gjør aktiviteten lystbetont. Det kan igjen føre til at barnet ønsker å holde på med aktiviteten, og kanskje også forsøke seg på nye utfordringer. Pedersen (2002) poengterer også at lystbetonte ferdigheter som er passende utfordrende, som barnet har mulighet til å mestre og som har en progresjon, fører til økte motoriske ferdigheter, og dermed økt fysisk aktivitet for barn.

Informantenes opplevelse av at naturen var spesielt godt egnet for læring, både av naturrelaterte fag, og av fag som språk og matematikk, samstemmer med det Boman (2013)

fant i sin studie, der hun intervjuet pedagoger fra svenske barnehager. Variasjon og uendeligheten i naturen var kvaliteter informantene både i Bomans studie og den aktuelle studien framhevet. Friluftsrådenes Landsforbund (2012) har utarbeidet en veileder for læring i friluft i skolen. De trekker fram fire grunner til å benytte natur som læringsarena: Virkelighetslæring, fysisk aktivitet, natur- og nærmiljøopplevelser og sosial kontakt. I veilederen poengteres det at læring er skolens hovedmål, og om uteskole poengteres det at læring er hovedmålet for undervisning ute, og at annen kompetanse må komme i tillegg til, og ikke i stedet for, læring. I likhet med skolen er læring et av barnehagens samfunnsmandat, i tillegg til at barnehagen også har et omsorgsansvar (Regjeringen 2006). At natur er en god arena for læring vil nok derfor være et viktig argument for bruk av natur.

Bronfenbrenner (1994) refererer til proximale prosessene som den gjensidige interaksjonen mellom en person (i vårt tilfelle barnet) og andre personer, objekter eller symboler i personens nære omgivelser. Disse prosessene foregår på micronivået, og er en forutsetning for utvikling. Som eksempel på proximale prosesser nevner han interaksjon mellom barn som leker, å lære nye ferdigheter, fysiske aktiviteter og løsning av komplekse oppgaver. Barnehagen er et av barnets micronivå. I studien opplevde informantene at naturen utfordret fantasi og nysgjerrighet, og at barna, sammen eller alene, i stor grad selv fant ut hva de ville gjøre, med de voksne som veiledere og støttespillere. Ut fra dette, ser det ut til at tur og lek i natur er gode arenaer for proximale prosesser. Videre er det, iflg. Bronfenbrenner, nødvendig at de proximale prosessene foregår jevnlig, og over ei viss tid, hvis utvikling skal finne sted. Hvor ofte denne aktiviteten skal foregå for å kunne kalle det ”jevnlig”, og hva som menes med ”en viss tid”, sier ikke Bronfenbrenner noe om. Men en kan anta at tur, lek og aktivitet i natur bør foregå som en jevnlig planlagt aktivitet i barnehagen, hvis interaksjoner i de situasjonene skal kunne kalles proximale prosesser, og bidra til utvikling.

Informantenes syn på barnehagens rolle som formidler av aktivitet og lek i natur

Informantene var opptatt av at barnehagen skal være en formidler av kultur og tradisjon, og at friluftsliv og det å ”være ute i all slags vær” er en sentral del av norsk kultur. I følge Rammeplanen (Regjeringen 2006) skal barnehagen formidle både lokale og nasjonale kulturverdier. Samtidig poengteres det at barnehagen må være åpen for impulser fra den globale verden. Når noen av informantene opplever det som vanskelig og tidkrevende å skulle forklare ”den norske friluftskulturen” til foreldre som kom fra miljø der slik bruk av naturen var helt fremmed, kan en tenke seg at de blir stilt overfor et dilemma. Ulike hensyn vil måtte bli veid opp mot hverandre: Barnehagens ansvar som formidler av friluftsliv, foreldrenes forventninger om at deres holdninger blir respektert og tatt hensyn til, og preferanser og egne opplevelser av hva som skaper utvikling og læring for barn. Rammeplanen gir ikke noe svar på hvordan dette skal løses. Det vil være den enkelte ansatte eller den enkelte barnehage som må ta ansvar for at kommunikasjonen med foreldrene blir positiv og til beste for barnet. Det kan også være et aktuelt tema på personalmøter og foreldremøter.

I Bronfenbrenners (1994) modell foregår formidling av naturopplevelser fra ansatte til barna internt på micronivået, mens kontakten og relasjonen mellom de ansatte og foreldre foregår på mesonivået. Ved å være gode rollemodeller, kunne de ansatte formidle friluftsliv og gode naturopplevelser også til familiene. Rammeplanen (2006) understreker også at personalet må være tydelige rollemodeller og kulturformidlere gjennom egen væremåte. Iflg. Bronfenbrenner vil prosessen på mesonivået virke på ulik måte på micronivåene, avhengig av hvordan denne kommunikasjonen er og i hvilken sammenheng den foregår. Filuftsbarnehagene opplevde ikke den samme utfordringen, disse barnehagene profilerer seg med at de er mye ute på tur, og foreldre som velger disse barnehagene vil nok være inneforstått med at det er et prioritert område.

Faktorer som fremmer eller hemmer bruk av natur til tur, lek og aktivitet

En del av studiens hensikt var å identifisere faktorer som fremmet, respektive hemmet bruk av fri natur til tur, lek og aktivitet i barnehagen. I intervjuguiden var de to spørsmålene adskilt, men det viste seg at det i stor grad var de samme faktorene som ble identifisert, at de både kunne virke som fremmende eller hemmende faktorer.

I følge Bronfenbrenner (1994) vil aktivitet i microsystemet være påvirket av faktorer internt, og fra eksterne miljø. De interne forholdene informantene opplevde hadde innvirkning på bruk av natur; bemanning, holdning til de ansatte, organisering og foreldre er faktorer som igjen påvirkes av andre faktorer. Påvirkning kan komme både fra meso-, exo- eller macrosystemer. For barnehagens del kan en tenke seg flere exosystem. Et eksempel kan være kommunen, eller en annen eier av barnehagen, som gjennom rammer, pålegg og styringssignal kan virke som en hemmende eller fremmende faktor. Hvis det for eksempel er beskjed fra barnehageeier om at vikar ikke skal tas inn ved sykdom, vil det for noen barnehager kunne bety at de ikke får mulighet til å oppsøke naturomgivelser. Alle de som er ansatt i barnehagen har sitt eget "micronivå" som igjen påvirker - og påvirkes av - de andre ansatte og barna. På den måten vil ikke bare hver enkelt ansatt, men også deres micronivå, som i følge Bronfenbrenner består av familie og sosialt nettverk, ha en innflytelse på det interne miljøet i barnehagen.

Hva er det da som gjør at noen greier å "rydde unna" hindringene, og få til tur og aktivitet jevnlig? Friluftsbarnhagene var de som tydeligst signaliserte at de hadde greid det. Hvis en ser på hindringene, var noen av hindringene nærmest fraværende i disse barnehagene. Der informantene fra "ordinære barnehager" opplevde at holdninger blant ansatte, enten de faste ansatte eller vikarer, kunne være en hemmende faktor, så ikke dette ut til å være tilfelle i friluftsbarnhagene. En annen mulig hemmende faktor var foreldrene, deres forventninger og evt støtte til eller motstand mot, bruk av natur. Ved at to mulige hemmende faktorer var så godt som fraværende i friluftsbarnhagene, var det mulig å opprettholde aktiviteten, selv om de også måtte forholde seg til faktorer som sykdom blant de ansatte og trange økonomiske rammer.

Ulike holdninger blant ansatte til hva barna hadde lov til og ikke, ble i noen tilfeller opplevd som en hemmende faktor. Barn oppsøker ofte situasjoner i lek som er spennende og utfordrende, men innebærer en viss risiko for at de skal skade seg. Sikkerhetsbestemmelser på lekeplasser, oppmerksomhet rundt skader og ulykker i barnehagen og forsikringssaker har ført til diskusjoner både blant ansatte og foreldre rundt sikkerhet. Sandseter (2009) hevder risikolek kan være positivt for barns utvikling. Positive mestringsopplevelser gir økt selvtillitt, og gjennom risikolek forbereder og trener de seg til å takle risikosituasjoner i det virkelige liv. Sandseter advarer mot barnehager som har så stort fokus på sikkerhet at barnas utviklingsmuligheter reduseres. Hun mener det er en utfordrende balanse for de ansatte å la barn utforske risikosituasjoner, og samtidig unngå de fatale ulykkene.

Rammeplanen (Regjeringen 2006) plasserer ansvaret for barnehagens innhold både hos styrer og pedagogisk leder. De har sammen ansvaret for at barnehagens mål og rammer er klarlagt for personalet, og at det utvikles en felles forståelse for målene blant medarbeiderne og for at foreldrene får god og tilstrekkelig informasjon om barnehagens virksomhet. Styreren vil sannsynligvis være den som har den mest utstrakte kontakten med barnehagens eier. Som tidligere nevnt vil signal, preferanser og pålegg fra eiere også virke inn på styrer og pedagog, og dermed på barnehagens innhold. Samtidig vil styrerens og de pedagogiske ledernes egne preferanser og prioriteringer, også være viktige faktorer.

Barnehagens beliggenhet ble understreket som en viktig faktor for bruk av natur fra både friluftsbarnhager og ordinære barnhager. Beliggenhet i naturområde eller nær et naturområde ble betraktet som en kvalitet ved barnehagen. Söderström et al. (2012) fant i sin studie i svenske barnhager at det var en sterk positiv sammenheng mellom uteområdets kvalitet og tid tilbrakt utendørs, som igjen var assosiert med bedre helse. Gjennom gode uteområder hevder forfatterne at barna øker sin hverdagsaktivitet, og at mer ressurskrevende forebyggende program for økt fysisk aktivitet blir unødvendig. Det optimale lekemiljø består av store områder, men med oppbrutt struktur der det finnes mange mindre steder til lek, som steiner og busker, spredt utover et område som gjerne er kjøpt (Mårtensson 2012).

Vær og temperatur så ikke ut til å være en begrensende faktor, verken i ordinære barnhager eller friluftsbarnhager. Denne holdningen til å være ute i all slags vær ser ut til å være spesielt for Norden. En amerikansk studie fant at kun 20% av barnehagene (child care centers) tillot barna å være ute ved temperaturer lavere enn 0 grader, og kun 43 % tillot barna å være ute i lett regn (Copeland 2011). Denne forskjellen i syn på barnehage mellom ulike kulturer kan være med på å forklare utfordringen noen av informantene opplevde når foreldre fra andre land og kulturer møtte den norske friluftskulturen i barnehagen.

Flere opplevde positivt samarbeid med andre utenom barnehagen om ulike former for aktiviteter eller hjelp. I Bronfenbrenners modell (1994), representerte disse eksosystemet. Tre ulike eksosystemer er identifisert til å ha spesiell stort fokus på barn: foreldrenes arbeidsplass,

familiens sosiale nettverk og nabolag. Barnehagen er en del av et lokalt miljø, og lokalt samarbeid kan være med og støtte opp om barnehagens aktiviteter.

Macromiljøet i Bronfenbrenners (1994) modell omfatter alle micro-, meso- og exosystem som er karakteristiske for en viss kultur eller subkultur. Holdninger, kunnskap, materielle ressurser og livsstil er noen av elementene i macromiljøet. Bronfenbrenner mener det er nødvendig å se forbi enkle karakteristikk av klasse eller kultur, for å finne ut hva det er i macrosystemet som har innflytelse på microsystemet. Sentrale føringer i form av bestemmelser og signal vil være en del av et macromiljø for barna i en barnehage. Samtidig vil barnehagen som micromiljø være preget av andre påvirkninger, med kanskje andre preferanser og holdninger, og som kan være konkurrerende med de føringene som kommer sentralt fra. Det kan være at skoleforberedende aktiviteter i en viss form ikke stemmer overens med deres egne opplevelser av hva som er god læring for barna, og at signal fra ulike instanser har motstridige råd og anbefalinger. Flere av informantene etterlyste en tydelighet fra sentrale myndigheter innen området læring i natur.

Informantene var opptatt av at barnehagen som samfunnsaktør hadde et ansvar og en viktig rolle for å legge til rette og bidra til at barna kunne delta i lek og fysisk aktivitet i natur. Dette er i tråd med den oppmerksomhet som er kommet fra sentrale helsemyndigheter mot barnehage som virksomhet. Samtidig opplevde informantene et påtrykk om å få mer skolerelaterte oppgaver inn i barnehagen. Dette opplevdes av noen som en hindring for å bruke tid i naturområder. Rammeplanen (Regjeringen 2006) slår fast at barnehagen skal ha stor frihet til å bestemme innhold og aktiviteter. Samfunnsmandatet til barnehagen er vidt, og omhandler både direkte og indirekte en helhetlig utvikling for barn. Kanskje kan den noe kritiske holdningen til skolerelaterte pedagogiske program fra noen av informantene være et uttrykk for at de opplever en for stor vektlegging av disse, på bekostning av andre faktorer som de selv opplever bidrar til en mer helhetlig utvikling.

6.2. Metodediskusjon

Validitet handler om gyldighet, hva studien egentlig kan si noe om, resultatenes pålitelighet, og under hvilke forhold de er pålitelige. Validitet er et krav i både kvantitative og kvalitative metoder. Malterud (2011) skiller mellom intern og ekstern validitet. Sentralt for å vurdere intern validitet er om utvalg av informanter er relevant for de spørsmålene en vil ha svar på. Også datainnsamlingsmetode og analyse bør være tilpasset problemstillingen. I studien er det gjort et strategisk utvalg av informanter til fokusgruppene, der det har vært et mål at informantene skulle representere et mangfold med hensyn på alder, utdanning, hvilke barnehager de kom fra og antall år de hadde vært i jobben. Utvalget av informanter ble gjort fra barnehager i et begrenset geografisk område. En større geografisk spredning av informantene kunne ha tilført studien annen kunnskap.

Problemstillingen i seg selv kan ha ført til en begrensning i mangfold av informanter, da det allerede i forespørselen ble gjort kjent at tema dreide seg om natur og friluftsliv. Det kan være at de som var mest interessert i, og positive til, friluftsliv, var de som sa seg villig til å delta som informanter. I Norge har det vært et betydelig fokus på folkehelse og friluftslivets betydning for folkehelsen de senere år. Sammen med en holdning om at friluftsliv representerer en sterk norsk kultur kan en kanskje hevde at å være positive til friluftsliv er en holdning som mange anser for ”riktig” eller politisk korrekt, og at ansatte med mer negativ holdning sannsynligvis ikke ville meldt seg som informanter i like stor grad.

Å skaffe nok informanter viste seg å være en utfordring. Flere av barnehagene som ble kontaktet ga tilbakemelding om at de ikke kunne sende noen i arbeidstiden på grunn av lav bemanning, og de ville ikke spørre ansatte om å stille til intervju på fritiden. Andre barnehager hadde tatt forespørselen opp med sine ansatte, men ingen var villig til å være informant. Måten forespørselen ble gjort på, kan ha virket inn på villigheten av å være informant. Den første henvendelsen var per telefon til styrer. Allerede ved første telefonsamtale kunne en ha tilbudt seg å komme på et personalmøte og presentere studieplanen, slik at det ble tydeligere hva informantene skulle delta i.

Det var opprinnelig meningen at fokusgruppene skulle ha fem-seks informanter. Dette viste seg å være vanskelig å gjennomføre. Det var stort frafall fra gruppene, så godt som alle hadde frafall, og to informanter meldte avbud samme dag som intervjuet skulle foregå. Grunnene til frafall var forskjellig, for de som oppga grunn måtte noen på en reise, noen kom seg ikke fra jobb, det var sykdom på jobb og noen måtte være hjemme med sykt barn. Frafallet fra gruppene var både innen ordinære barnehager og friluftsbarnhager. På grunn av disse forhold ble fokusgruppene med et unntak små, på et av intervjuene var det kun to informanter. Den gruppen som hadde flest informanter besto av alle ansatte i barnehagen. Sammensetningen i den gruppen ble derfor ulik med tanke på utdanning og status, noe som kan ha virket inn på diskusjonen og resultatene som kom fram.

Analysen er grundig beskrevet steg-for-steg, noe som har bidratt til å gjøre studien transparent, og leseren gis mulighet til å følge prosessen fra datainnsamlingen til resultat foreligger. Det at det er brukt direkte sitat som understøtter resultatene, har også bidratt til studiens validitet. Det samme gjelder utforming av intervjuguide på en slik måte at den kan brukes av andre. Ekstern validitet har å gjøre med overførbarhet, om funnene har relevans utover den konteksten de er samlet inn i (Malterud 2011). I kvalitativ metode kan en ikke bruke begrepet representativt utvalg, så den eksterne validiteten har med hvor relevant spørsmålet er i en annen kontekst. Studien har forholdsvis få informanter, og studiens tema kan ha bidratt til å begrense mangfoldet blant informantene. En kan derfor ikke gå ut fra at resultatet har gyldighet ut over de informantene som deltok i studien.

Forfatterens erfaringene innen arbeidsområde med barn og unge har vært betydningsfulle for valg av tema for studien, og sannsynligvis også for hennes for forståelse og tolkninger av resultat. Positive erfaringer med friluftsliv og natur både privat og i jobb som fysioterapeut for barn og unge kan således ha medført en tolkning av resultat i positiv

retning. Denne positive holdningen kan også ha virket inn på informantene, ved at en eventuell negativ holdning til friluftsliv og bruk av natur ikke var like lett å forfekte som en positiv holdning.

Selv om resultatene fra studien ikke er representativ for det syn ansatte i barnehager har, utenom de informanter som deltok, kan kunnskapen som har kommet fram være verdifulle bidrag til videre studier og utforskning av studiens tema.

7. Konklusjon og anbefalinger for videre forskning

Studien viser at bruk av natur synes å kunne bidra til en helhetlig utvikling for barna i barnehagen, samtidig som det kan være en god læringsarena. På bakgrunn av et samfunn i endring, ses barnehagens rolle som viktig for å formidle friluftsliv og gode naturopplevelser, både på grunn av den betydningen det kan ha for en helhetlig utvikling hos barna, men også med tanke på at positive opplevelser som barn vil kunne medføre at de blir glad i friluftsliv som voksne. Å få tid og rom til bruk av natur i en travel barnehagehverdag avhenger imidlertid av en rekke interne og eksterne forhold, i tillegg til at myndighetenes forventninger til barnehagen som virksomhet også vil kunne virke inn. Sett i et folkehelseperspektiv, ser det ut til at bruk av natur i barnehagen kan bidra til en helhetlig utvikling og dermed helse, og med en systematisk tilrettelegging kan det kanskje i tillegg bidra til å redusere sosiale helseforskjeller.

Studien antyder at det er behov for en tydeligere holdning fra myndighetenes side, både når det gjelder planlegging av plassering og bygging av nye barnehager, og prioritering av bruk av friluftsliv og natur til lek og læring i barnehagen. Samtidig bør de enkelte barnehagene se kritisk på egen virksomhet, ettersom intern organisering og personalets holdninger også kan være både en hemmende og fremmende faktor for bruk av naturen.

Det hadde vært interessant å få kunnskap om barnas egne opplevelser ved bruk av natur. Likeså om hvor ofte og hvor lang tid det er optimalt at barna er ute i natur. Foreldrenes syn kunne tilført ny kunnskap, det kunne være spesielt interessant å få vite mer om hvordan foreldre fra andre kulturer oppfatter den nordiske barnehagens praksis med bruk av natur, og å være ute i all slags vær. Barnehagestyrernes meninger hadde også vært interessant å få vite noe om, da de har hovedansvaret for planleggingen, og dermed stor innflytelse på daglig drift og innhold.

8. Takk

Arbeid med denne oppgaven har vært en lang og spennende prosess. Ved å velge et tema for oppgaven litt på siden av min helsebakgrunn, har jeg våget meg inn i et for meg ganske ukjent landskap. Det har vært spennende å ha fått et innblikk i barnehagenes hverdag, og jeg har møtt mange engasjerte personer. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til dere fra barnehagene som sa dere villige til å være informanter. Også deres ledere som la til rette for at dere skulle få anledning til å delta, fortjener en stor takk.

En stor takk fortjener også min sjef i Molde kommune, helsesjef Henning Fosse, som har støttet meg hele veien slik at jeg kunne gjennomføre studiet.

Takk til NHV for de mange opphold med engasjerende og spennende diskusjoner sammen med medstudenter fra de andre nordiske landene. Disse oppholdene har inspirert meg til å fortsette studiene fram til en avsluttende MPH-oppgave.

Sist, men ikke minst, en stor takk til min veileder ved NHV, Lene Povlsen for god og konstruktiv veiledning hele veien.

9. Referanser

- Brevik, G. et al. (2011). *Fysisk aktivitet;omfang, tilrettelgging og sosial ulikhet*. Rapport, Norges idrettshøgskole, Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Finnmark, Universitetet for miljø og biovitenskap og Nasjonalt råd for fysisk aktivitet.
- Bischoff, A., Marcussen, J. og Reiten, T. (2007). *Friluftsliv og helse, En kunnskaps-oversikt*. Høgskolen i Telemark, Institutt for idrett og friluftsfag
- Borg E., Kristiansen I.H., Backe-Hansen E. (2008). *Kvalitet og innhold i norske barnehager. En kunnskapsoversikt*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 6/2008
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*, Harvard University press
- Bronfenbrenner, U. (1994). *Ecological models of human development*. In International Encyclopedia of Education, Vol.3,2nd. Ed. Oxford: Elsevier
- Boman, M.(2013). *Naturen - en del av førskolan. Hur naturen kan användas för att nå barns utveckling och lärande*. Studentoppgave Karlstad Universitet, Lærerutdanningen
- Bowling, A. (2007). *Research methods in health: Investigating health and health services*, 2.eds Open University Press, Berkshire and New York
- Copeland, K. A., Sherman, S. N., Khoury, J. C., Foster, K. E., Saelens, B. E., & Kalkwarf, H. J. (2011). *Wide variability in physical activity environments and weather-related outdoor play policies in child care centers within a single county of Ohio*. Archives of pediatrics & adolescent medicine, 165(5), 435.
- Departementene (2004) *Handlingsplan for fysisk aktivitet 2003-2009*
- Dooris, M. (2006). *Healthy settings: challenges to generating evidence of effectiveness*, Health Promotion International, Vol. 21 No. 1
- Finn, K. Johannsen, N. Specker, B. (2002). *Factors associated with physical activity in preschool children*. The Journal of Pediatrics; vol 140 pp 81-85
- Fjørtoft, I. (2000) *Landscape as playscape. Learning effects from playing in a natureal environment on motor development in children. Doctoral dissertation*, Norwegian University of Sport and Physical Education, Oslo

Folkehelseinstituttet (2010). *Folkehelse rapport 2010 Helsetilstanden i Norge*, Rapport 2010:2, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Oslo

Folkehelseinstituttet (2011). *Bedre føre var - Psykisk helse: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger*, Rapport 2011:1, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Oslo

Forebyggelseskommissjonen, (2009) *Vi kan leve længere og sundere. Forebyggingskommissjonens anbefalinger til en styrket forebyggende indsats* Ministeriet for sundhet og forebyggelse, København

Friluftsrådernes landsforbund (2012) *Stedsbasert læring – det teoretiske grunnlaget*. FL Rapport 2012-2

Graneheim, U.H., Lundman B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*, Nurse education today vol 24, pp-112

Gulbrandsen, L.M.(2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling, Innføring i psykologiske perspektiver*, Universitetsforlaget, Oslo

Helse- og omsorgsdepartementet (2010). *St.meld. nr. 20 (2006-2007) Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller*

Helsedirektoratet (2010). *Nasjonal faglig retningslinje for forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme hos barn og unge*. Nasjonale faglige retningslinjer

Helsedirektoratet (2009) *Aktivitetshåndboka. Fysisk aktivitet i forebygging og behandling (8-36)*

Henriksson, J., Sundberg, C.J.(2008) *Generelle effekter av fysisk aktivitet*. In Aktivitetshåndboken: fysisk aktivitet i forebygging og behandling, ed. Bahr, R.Oslo: Helsedirektoratet pp.8-36

Hinkley, T., Crawford, D., Salmon, J., Okley, A.D., Hesketh, K.(2008) *Preschool children and physical activity: A review of Correlates*. Am j Prev Med Vol 34,5 pp 435-441

Janz, K.F., Burns, T.L.og Levy, S.M. (2005). *Tracking of activity and sedentary behaviors in childhood: the Iowa Bone Development Study*. Am j Prev Med, vol 29:pp. 171-178.

Kickbusch, I. (2003). *The contribution of the World Health Organization to a new public health and health promotion*. American Journal of Public Health, March, vol.93, pp. 383–388

Kunnskapsdepartementet (2006), *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/lover_regler/forskrifter/2011/forskrift-om-rammeplan-for-barnehagens-i.html?id=631906 ,

Kumanyika, S.K. et.al 2008, “ *Population-based prevention of obesity: The need for comprehensive promotion og healthful eating, physical avtivity, and energy balance: A scientific statement from American heart association council on epidemiology and prevention, interdisciplinary committee for prevention*”, Circulation 118: 428-464

Kurtze, N., Eikemo,T. og Hem, K.G. (2009) *Analyse og dokumentasjon av friluftslivets effekt på folkehelse og livskvalitet*. SINTEF Teknologi og samfunn

Kvale S, Brinkmann S (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* Oslo, Gyldendal akademisk, s. 21

Lauman, K. (2004) *Restorative and stress-reducing effects of natural environments: experiential, behavioural and cardiovascular indices*. The Research Centre for Health Promotion, Faculty of Psychology, University of Bergen.

Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning,(3.utg.)*Universitetsforlaget, Oslo

Marmot, M. (2004). *The status syndrome*, (1.utg.) Henry Holt and Company, New York

McLaren, L. & Hawe, P. (2005) *Ecological perspectives in health research*. J Epidemiol Community Health, vol 59 pp. 6-14

Miljøverndepartementet og Nordisk ministerråd (2009). *Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse*. Report No.: TemaNord 2009:545

Miljødepartementet (2012). *Meir pengar til friluftsliv og folkehelse* Statsbudsjettet 2013, Pressemelding <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/pressemelder/pressemeldinger/2012/meir-pengar-til-friluftsliv-og-folkehels.html?id=703558> lastet ned 06.05.2013

Miljøverndepartementet (2000). *Stortingsmelding 39 (2000-2001) – Friluftsmeldingen, Ein veg til høgare livskvalitet*

Moen, K.H., Blekasaune A. og Bakke H.K. (2008). *Hvem bruker natur- og friluftsbarnehager?* Barn nr. 3 2008:37–56 Norsk senter for barneforskning

Mårtensson, F. (2012) ”Hälsofrämjande äventyr med naturen som distraksjon”
Sosialmedisinsk tidsskrift 3/2012

Nasjonalt råd for fysisk aktivitet (2011) *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet*

Naturvårdsverket (2013). <http://www.naturvardsverket.se/Start/Friluftsliv/Politik-som-stodjer-friluftslivet/>

Odden, A, (2008) *Hva skjer med norsk friluftsliv? En studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004.*, Trondheim, NTNU, (Doktoravhandling ved NTNU ; 2008:289)
ISBN 978-82-471-1279-3

Pate RR, Pfeiffer KA, Trost SG, Ziegler P, Dowda M.(2004). *Physical activity among children attending preschools.* Pediatrics vol 114 pp1258-63.

Pedersen A (2002). *Barn med dårlig motorikk – klossete barn: Kan vi hjelpe dem?*
Fysioterapeuten 69 (9) 10-14

Regjeringen (2006). *Forskrift om barnehagens oppgaver og innhold.*
<http://www.lovdata.no/for/sf/kd/kd-20060301-0266.html>
Oppdatert 02.05.2013, lastet ned 03.05.2013

Regjeringen (2006). *Lov om barnehager.* <http://www.lovdata.no/all/nl-20050617-064.html>
Oppdatert 02.05.2013 og Lastet ned 04.05.2013

Regjeringen (2011). *Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven)*
<http://www.lovdata.no/all/hl-20110624-029.html> Oppdatert 02.05.2013 og lastet ned 03.05.2013

Reilly. J.J. Methven, E., et.al,(2003). *Community child health, public health, and epidemiology: Health consequences of obesity* Arch Dis Child vol 88 pp748-752

Sandseter E.B.H. (2009). *Risky play and risk management in Norwegian preschools – a qualitative observational study,* Safety Science Monitor 13 (1) Art. 2

Sosial- og Helsedepartementet(2003), *St.meld. nr. 16 (2002-2003), Resept for et sunnere Norge, Folkehelsepolitikken*

Statens Folkhälsoinstitut (2010). *Fysisk aktivitet Kunnskapsunderlag för folkhälsopolitisk rapport 2010* www.fhi.se/PageFiles/12401/R2011-15-Fysisk-aktivitet-Kunnskapsunderlag-for-Folkhalsopolitisk-rapport-2010-.pdf, nedlastet 26.08.2011

Statistisk sentralbyrå (2013). <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager> (nedlastet 21.04.2013)

Söderström, M., Boldemann, C., Sahlin, U., Mårtensson, F., Raustorp, A., & Blennow, M. (2013). *The quality of the outdoor environment influences childrens health -a cross - sectional study of preschools*. Acta Paediatrica, 102(1), 83-91.

Thompson Coon, J. et.al. (2011). *Does Participating in Physical Activity in Outdoor Natural Environments Have a Greater Effect on Physical and Mental Wellbeing than Physical Activity Indoors? A Systematic Review*. Environmental science and technology 45 (5), pp 1761–1772

UN (1968): *Declaration of the right of the child*.
<http://www.un.org/cyberschoolbus/humanrights/resources/child.asp> (nedlastet 09.04.2013)

Vistad, I.V., Krange, O., og Odden, A. (2010). *Friluftsliv og livskvalitet – en syntese av forskningsresultat*. Landskap i endring Sluttrapport Forskningsrådet: kapittel 7:69-71

Williams, H.G., Pfeiffer, K.A., O'Neill, M.D., McIver, K..L, Brown, W.H.(2008). *Motor skill performance and physical activity in preschool children*. Obesity, vol.16 (9) pp 1421-1426

World Health Organization (2009). *Milestones in Health Promotion. Statements from global conferences*. <http://www.who.int/healthpromotion/milestones.pdf>

World Health Organization (1997) Fourth International Conference on Health Promotion. <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/en/>

World Health Organization (1986) *Ottawa Charter for Health Promotion*. First International Conference on Health Promotion, Ottawa, 17-21 November. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, [http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter hp.pdf](http://www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf)

World Health Organization Commission on Social Determinants of Health (2008). *Closing the gap in a generation*, http://whqlibdoc.who.int/hq/2008/WHO_IER_CSCH_08.1_eng.pdf

World Health Organization (2013) *Healthy settings*
http://www.who.int/healthy_settings/en/ Lastet ned 01.05.2013

10. Vedlegg

Vedlegg 1

Til styrer i .....barnehage

Viser til telefonsamtale vedr. spørsmål om deltakere til fokusgruppe.

Takk for at du er positiv til å bistå med å finne informanter til min masterstudie i en allerede travel hverdag i barnehagen! Nedenfor er litt informasjon om studien, og hva jeg ber om i forbindelse med utvelgelse av deltakere til fokusgruppe.

Litt om meg selv og studien

Jeg har en stilling som folkehelsekoordinator i xxxx kommune, der jeg jobber med folkehelse, helsefremmende og forebyggende oppgaver. Jeg er også student ved Nordiska högskolan för Folkhälsovetenskap (NHV) i Göteborg. I den forbindelse skal jeg skrive en masteroppgave med foreløpig tittel ”*Lek og fysisk aktivitet i natur for barnehagebarn. En kvalitativ studie*”. Bakgrunn for at jeg har valgt akkurat dette tema er et økt fokus på livsstilsproblemer, inaktivitet og overvekt, og hva dette betyr for folkehelsen i Norge og mange deler av verden. Det er stor enighet fra sentrale myndigheter om at dette er problemer som i størst mulig grad må forebygges, og en voksende erkjennelse av at helsevesenet i liten grad har metoder eller kapasitet til å imøtekomme denne utviklingen. Samtidig er en stadig større andel av førskolebarn i barnehagen, og mange er der i flere av sine våkne timer enn de er hjemme. I tillegg til foreldrene, vil barnehagen derfor være svært viktig for barns helse og utvikling også når det gjelder livsstil og levevaner. Lek og fysisk aktivitet i natur som fokus er valgt fordi det representerer en lang tradisjon i de nordiske land, og studier har vist at aktiviteter i natur betyr for svært mange voksne trivsel, avstressing og livskvalitet, i tillegg til fysisk trening.

Metode

I studien ønsker jeg å få kunnskap om holdninger og synspunkt ansatte i barnehagen har om tema lek og fysisk aktivitet i natur for barnehagebarn. Jeg ønsker å intervju både pedagoger og assistenter fra både barnehager som har et ekstra fokus på fysisk aktivitet i natur eller friluftsliv, og barnehager som ikke har det som et spesielt fokusert tema permanent. Jeg kommer til å bruke kvalitativ metode, med fokusgruppeintervju for innsamling av data. Fokusgruppe er en intervjuform der 5-8 deltakere samtaler om et bestemt tema. Tema styres av den som leder gruppen (i dette tilfelle meg). Fokusgruppeintervju er verken en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Det utføres i overensstemmelse med en intervjuguide som sirkler inn bestemte tema, og kan inneholde forslag til spørsmål. Samtalen går i stor grad fritt mellom gruppemedlemmene. Fokusgruppeintervjuet vil vare i 60-90 minutter. Det vil kun være fokusgruppedeltakere og intervjuer til stede. Intervjuet vil bli tatt opp på bånd, og informantene har rett til å se utskrift fra det hvis de ønsker det.

Jeg ønsker bredt sammensatte fokusgrupper, og maksimalt 2 informanter fra samme barnehage i ei gruppe. Begge kjønn er ønskelig om mulig, gjerne informanter som har jobbet lengre og kortere i barnehage, og gjerne ulik alder. Det vil bli egne grupper for pedagoger og egne for assistenter, og egne for barnehager eller avdelinger med spesielt friluftsfokus. Ellers vil gruppene bli blandet med tanke på alder, kjønn og antall år med jobb i barnehagen.

Frivillighet

Deltakelse er frivillig og deltakerne må samtykke skriftlig for å delta. De kan når som helst trekke seg fra studien uten å begrunne det nærmere.

Databehandling/ taushetsplikt

Navn på fokusgruppedeltakerne, og hvilken barnehage eller kommune de kommer fra vil bli anonymisert i oppgaven. Det vil kun være meg som behandler datamaterialet. Jeg har taushetsplikt i forhold til opplysningene som kommer fram, og alle data vil bli låst inn og behandlet konfidensielt. Resultatene vil bli presentert i en masteroppgave som vil være tilgjengelig for lesere via NHV sine hjemmesider og bibliotek.

Det jeg ønsker av deg som styrer er:

Ta gjerne opp med hele personalet denne forespørselen. I din barnehage ønsker jeg at du spør .....informanter, gjerne en av hvert kjønn hvis det er mulig, gjerne en assistent og en pedagog, og gjerne en med lang erfaring og en med kortere erfaring fra barnehage. Det spiller ingen rolle om det er pedagog eller assistent som er mann eller kvinne, eller har kort eller lang erfaring, eller hvilke alder de har. Får du ikke tak i "ulike" informanter som nevnt over, så går det helt fint med mer like, f.eks to kvinner. Hvis det er flere som kan tenke seg å være informant i samme kategori, anbefaler jeg at det trekkes lodd. Det er ikke et mål at informantene er spesielt interessert i friluftsliv eller natur, jeg ønsker et bredt utvalg av ansatte som deltakere i fokusgruppeintervjuet. I tillegg er det også viktig at de får følgende informasjon: Deltakelse i fokusgruppen er ikke betalt. Utgifter til transport vil bli dekket. Intervjuet vil foregå på et nøytralt sted, for eksempel i et av kommunens administrasjonsbygg. Når navn på informanter som har sagt seg villig er klart fra din barnehage, sendes navn, mobilnummer og evt epostadresse til meg. Navnene kan sendes per epost, telefon eller post. Videre kontakt, slik som samtykkeskjema og avtale om tid og sted vil da gå direkte til deltakerne.

Ta kontakt hvis du lurer på noe! Og igjen - takk for hjelp til å finne informanter!

Med vennlig hilsen Ingvil Grytli

E-post: ingvil.grytli@molde.kommune.no eller ingvil.grytli@gmail.com

Mobil: 92 88 01 54   Tlf. jobb: 71 11 12 54

Vedlegg 2

Deltakerinformasjon

Bakgrunn

Jeg har en stilling som folkehelsekoordinator i Molde kommune, der jeg jobber med folkehelse, helsefremmende og forebyggende oppgaver. Jeg er også student ved Nordiska högskolan för Folkhälsovetenskap (NHV) i Göteborg. I den forbindelse skal jeg skrive en masteroppgave med foreløpig tittel ”*Lek og fysisk aktivitet i natur for barnehagebarn. En kvalitativ studie*”

Metode

I studien ønsker jeg å få kunnskap om holdninger og synspunkt ansatte i barnehagen har om tema lek og fysisk aktivitet i natur for barnehagebarn. Jeg kommer til å bruke fokusgruppeintervju for innsamling av data. Fokusgruppe er en intervjuform der 5-8 deltakere samtaler om et bestemt tema. Tema styres av den som leder gruppen (i dette tilfelle meg). Fokusgruppeintervjuet er verken en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Det utføres i overensstemmelse med en intervjuguide som sirkler inn bestemte tema, og kan inneholde forslag til spørsmål. Samtalen går i stor grad fritt mellom gruppemedlemmene. Fokusgruppeintervjuet vil vare i 60-90 minutter. Det vil kun være fokusgruppedeltakere og meg til stede. Intervjuet vil bli tatt opp på bånd, og du har rett til å se utskrift fra det hvis du ønsker det.

Frivillighet

Deltakelse er frivillig og du må samtykke skriftlig for å delta. Du kan når som helst trekke deg uten å begrunne det nærmere.

Databehandling/ taushetsplikt

Navn på fokusgruppedeltakerne, og hvilken barnehage eller kommune de kommer fra, vil bli anonymisert i oppgaven. Det vil kun være meg som behandler datamaterialet. Jeg har taushetsplikt i forhold til opplysningene som kommer fram, og alle data vil bli låst inn og behandlet konfidensielt. Resultatene vil bli presentert i en masteroppgave som vil være tilgjengelig for lesere via NHV sine hjemmesider og bibliotek.

Hvis du lurer på noe rundt deltakelse i fokusgruppen, ta kontakt!

Vennlig hilsen
Ingvil Grytli

e-post: ingvil.grytli@gmail.com
tlf: 92 88 01 54

Vedlegg 3

Samtykkeerklæring

”Lek og fysisk aktivitet i natur for barnehagebarn. En kvalitativ studie”

Jeg har lest informasjonsskrivet og har hatt anledning til å stille spørsmål. Jeg deltar frivillig, og er klar over at jeg når som helst kan trekke meg uten nærmere forklaring.

Jeg samtykker i å delta i studien.

Sted.....

Dato.....

Underskrift .....

Vedlegg 4

Intervjuguide

Åpningsspørsmål :

- Kan dere fortelle hvordan lek og fysisk aktivitet i natur inngår i deres barnehage?

Stikkord hvis det blir behov for det:

- Hvor ofte?
- Hvor?
- Hva?
- Hvem?
- Hvordan foregår det?

Oppfølgende spørsmål:

- Hvilke tanker gjør dere om den plass, - det omfanget - fysisk aktivitet og lek i natur inngår i deres barnehage?
- Kan dere si litt om hvorfor dere tenker slik?
- Hvilken effekt opplever dere at lek og fysisk aktivitet har for barnehagebarn, fysisk, psykisk og sosialt?
- Hvilken rolle mener dere barnehagen bør ha for å legge til rette for lek og fysisk aktivitet i natur?
- Hvilke hindringer opplever dere for at barnehagen kunne øke tiden til lek og fysisk aktivitet i natur?

Oppfølgende spørsmål:

- Kan dere si litt om hvorfor dere mener det er slik?
- Hva kunne bidra til at lek og fysisk aktivitet i natur ble øket?

Oppfølgende spørsmål:

- Kan dere si litt om hvorfor dere mener det er slik?
- Hvordan mener dere foreldre kan virke inn på hvordan det legges til rette for lek og aktivitet i fri natur?
- Hvordan mener dere lokale eller sentrale(statlig)regelverk kan virke inn?
- Er det andre ting dere ønsker å si noe om i forhold til lek og fysisk aktivitet i natur i

